

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

ראש השנה

שלא ידע מתי יהיה ראש השנה ויקטרג ח"ו. לכן אין מברכין (ה)חדש תשרי, וגם אין מזכירין ראש חדש לא בקרבנות ולא בתפילה. וגם כתוב (צא) בכסא ליום חגיגו (שם שם) פירוש (צב) מכוסה. וגם לכן מתחילין לקרות פרשת בראשית בשמחת תורה כדי שלא יקטרג השטן. טעם אחר [על מה שתוקעין], לפי שמושה רבינו עלה בר"ח אלול לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר כדי שלא יטעו עוד אחר ע"ז, והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (שם מז, ו) עלה אלהים בתרועה וגו', לכן תוקעין מראש חדש אלול [עד תשרי]. א"ח.

מנהגים להר"א קלוזנר הלכות ר"ה אות א הגהה א.
מנהג כשר שמתחילין לתקוע מראש חדש אלול והטעם כדי לערבב את השטן שלא יבין מתי יהיה ראש השנה ולא יקטט ומטעם זה מנהג שלא להזכיר ראש חדש תשרי בשבת שלפניו בבתי כנסיות כמו שרגילין להזכיר שאר ראש חדש כדי שלא ירגיש בו השטן ויקטרג ומטעם זה כמו כן אין מזכירין ובראשי חדשיכם בתפילת מוסף הראש השנה.

(2) מבוא לס' השולחן ס"ח. וראיתי ליחד הדבור על המאמרים המוסגרים אשר רבו מאד בשו"ע רבינו ז"ל, מה טיבם ועל מה נדפסו בסוגריים, והגם שאחי רבינו מוהרי"ל ז"ל בספרו שארית יהודה לס' שס"ג כ' וז"ל כמו ששמעתי מפי קדשו (של רבינו ז"ל) פעמים רבות דכל ספק העמיד בתוך חצאי עיגול ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו ואפשר שהי' ע"ז איזה קו"א עכ"ל. וכ"כ הדברי נחמ"א או"ח די"ט ע"ג וז"ל מדכתב מוח"ז רבינו זה בב' חצאי עגולה משמע שגם זה

(1) שולחן ערוך הרב או"ח סימן תקצא ס"ו. וְלָמָּה אֵין נוֹהֲגִין לְהַזְכִּיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּפָרוּשׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה? כִּדִּי שֶׁלֹא יֵאמְרוּ יוֹם שְׁנֵי שָׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ עָקַר כְּמוֹ בְּשָׁאָר רֹאשׁ חֹדֶשׁ וַיִּמְנֹו מִמֶּנּוּ הַמוֹעֲדוֹת, דְּכֵינֹן שֶׁיִּזְכְּרוּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ גַּם בְּיוֹם שְׁנֵי מִטַּעַם שְׁנֵי בָּאָר — יֵאמְרוּ שֶׁרֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁנֵי יָמִים, וְעוֹד לְעֶרְבֵי הַשָּׁטָן שֶׁלֹא יֵדַע שֶׁהַיּוֹם הוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי (וְלֹא יָבֹא לְקַטְרֵג), לְפִיכָּה אֵין אוֹמְרִים פְּרָשֶׁת "וַיִּבְרָאשִׁי חֹדֶשִׁיכֶם" קִדְּם "אֵיזָהוּ":

לבוש אורח חיים סימן תקפא ס"א. ואין מברכין ראש חודש תשרי שהוא ראש השנה כמו שמברכין שאר ראשי חדשים, וגם אין מזכירין ראש חודש לא בקרבנות ולא בתפלה בראש השנה, והכל מטעם כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ראש השנה כיון שלא קדשוהו, וסימן לדבר בכסה ליום חגיגו [תהלים פא, ד], שיהא החדש מכוסה בו שלא יזכרוהו.

שם סימן תקפ"ב ס"ו. ואומר אתה בחרתנו וכו', ותתן לנו יי' אלהינויד את יום הזכרון הזה, ואינו צריך להזכיר ראש חודש לומר ואת יום ראש חודש הזה, שגם הוא בכלל יום הזכרון דכתיב [במדבר י, י] וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וגו' ונזכרתם (ז) לפני יי' וגו', וכבר אמרנו [ס' תקפא ס"ב] שיש להעלים ראש חודש מפני השטן בכל מה שנוכל:

ספר המנהגים תירנא חודש אלול. מנהג כשר לתקוע מראש חדש אלול עד זכור ברית שהוא ערב ראש השנה, ואז מפסיקין מלתקוע וחוזרין ותוקעין בראש השנה זהו ל' יום. וסמך לזה (תהלים פא, ד) תקעו בחדש שופר משמע חדש שלם שהוא ל' יום. והכל כדי לערבב השטן

לא ברירא לי' עכ"ל, והיינו כדברי השא"י, אבל רובם כמעט ככולם של המאמרים המוסגרים אין ליישב בדרך זה כלל כמבואר לכל מעיין (והשא"י כ' רק זה דכל ספק הוא מוסגר, אבל לא שכל מוסגר הוא ספק), ואשר נתברר לי אחרי העיון הוא זה, (1 - חלק היותר גדול מן המוסגרים הם הוספות, שהמעתיקים דלגו תיבה א' או שתיים או יותר ולפעמים דלגו שורות שלמות מהכתב יד, והרבנים המגיהים תקנו והשלימו את החסר כפי שהבינו מדעת עצמם, אשר בלי ההוספה אין קשר לדברי רבינו ז"ל הקודמים עם האחרונים, ורשמו זה במוקף להודיע שתיבות אלו הם הוספה. אולי יבוא מי שהוא וימלא החסרון במלים אחרות יותר מתאימות תהא הרשות בידו, ובזמננו הונהג שמאמר או תיבה נוספת מקיפים אותה בחצאי מרובע, אבל בזמננו נהגו לרשום גם הוספה בחצי עיגול, הוספות אלו לפעמים הם סעיפים שלמים אשר הוקפו בחצאי עגול. - (2) חלק מן המוסגרים הם תיבות מיותרות שהמעתיקים טעו והוסיפו תיבה או יותר, והמגיהים רשמו אותם בסוגריים, בכדי לדלג עליהם לגמרי ס). - (3) כמה פעמים מוסגר טעמו ונימוקו של הדין כיון שאיננו נוגע ישיר אל עצם ההלכה. - (4) כל דבר שנשנה דרך אגב ואין כאן מקומו העיקרי נרשם במוסגר. - (5) ויש הלכות במוסגר שהם הוספות, ואינם תקונים להשמטות המעתיק, רק הוספת הלכה לשלימות הענין י). - (6) וישנם מוסגרים אבל מעטים הם שכנראה הם מרבינו ז"ל עצמו ועליהם כיוון השא"י שנסגרו מפני הספק, בכדי לחזור ולשנות פרק זה, ואחדים מאלו מצויין בצדס על יד המ"מ, או בקו"א שם שהדין צ"ע והטעם לזה, ואם באנו לפרט כל המוסגרים וסיבתם יצטרך לזה חיבור מיוחד, והמעייין היטב יבין מעצמו כל מוסגר מאיזה טעם הוא, וגם בהעמדת הסוגריים נפלו טה"ד הרבה שהעמידו כ"פ את החצאי עיגול שלא במקומם.

(3) מנהגים דהר"א קליוזנר שם. ומטעם זה מנהג שלא להזכיר ראש חודש תשרי בשבת שלפניו בבתי כנסיות כמין שרגילין להזכיר שאר רקש חודש כדי שלא ירגיש בו השטן ויקטרג.

מנהגים למהר"א טירנא שם. ראה הערה 1.

לבוש שם. ראה הערה 1.

***3 אמת ליעקב מערכת ה'ז אות צה.** (א"ה מזה כמה שנים שלמדתי זה ונתקשתי דכיצד מתרמה הס"א בכל פעם ולא ישאר בזכרוננו ענין זה ובפרט שצועק צעקה

גדולה ובשלמא אם היה זווג זו"ן פעם אחת בשנה היינו אומרים שברוב הימים הוא שוכח אבל כבר נודע דזווג זו"ן הוא בכל יום ואם כן כיצד שכחה מצוייה מיום ליום ותירצתי בהקדים מה שכתב רבינו ז"ל בכמה מקומות ואחד מהם בשער המצות פרשת ואתחנן דהשכחה בא מצד הקליי יעויין שם וכיון שהוא מקור השכחה על כן שוכח מיום ליום ושוב ראיתי להרב החסיד מוהרש"ך ז"ל שהקשה כן ותירץ כן. ועתה האמת אגיד מה ששמעתי מהרב ח"ק כמוהר"ר חיים פינסו נר"ו ששמע מפה קדוש הרב החסיד כמוהר"ר אברהם בכר דוד זלה"ה שאמר דאעיקרא קושיא ליתא והוא דנודע דבכל יום יש בירור חדש ומתברר הקדושה מתוך הקלי' ואותה הקלי' הולך ומתבטל וכן בכל יום ויום נמצא דזאת הקלי' של זה היום אינה הקלי' של אתמול ולא של מחר ובכל יום באים פנים חדשות, ודוק. ושפתיים ישק):

(4) איוב א, ו-ט. וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְנַצֵּב עַל־יְהוָה וַיָּבֹאוּ גַם־הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן מֵאֵיזוֹ תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר מִשּׁוּט בְּאָרֶץ וּמִהֶתְהַלֵּךְ בָּהּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן הֲשִׁמָּת לְבָנָי עַבְדִּי אֵיזֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאָרֶץ אִישׁ תָּם וְיִשָּׁר וְיָרָא אֱלֹהִים וְסָר מִרָע: וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר הֲחַיִּים יָרָא אֵיזֹב אֱלֹהִים:

מורה נבוכים חלק ג פרק כב. ואחר כן זכר ש'בני האלהים' באו להתיצב על יי ובא ה'שטן' בתוכם ובכללם – כי לא אמר: 'ויבאו בני האלקים והשטן להתיצב על יי' שאז היה נראה שמציאות הכל על יחס אחד ועל ערך אחד; אבל אמר: 'ויבאו בני האלהים להתיצב על יי ויבוא גם השטן בתוכם' – וכיוצא בזה המאמר לא נאמר אלא במי שבא בלתי מכוון ולא מבוקש לעצמו, אבל כאשר באו מי שכון בואם – בא זה בתוך הבאים. ואחר כן זכר שזה השטן, הוא משוטט בארץ ומתהלך בה ואין בינו ובין העליונים יחס כלל, ואין לו שם מהלכים – הוא אמרו: "משוטט בארץ ומתהלך כך" – כלומר: שוטט והתהלכו לא היה רק בארץ. ואחר כן זכר שזה התם והישר ניתן ונמסר ביד ה'שטן' הזה ושכל מה שחל עליו מן המכות והמקרים בממונו ובבניו ובגופו היה סִבְתּוֹ ה'שטן'. וכאשר ישב זה הענין התחיל להציע דברי בעלי העיון בזאת הגזרה, וזכר דעת אחת ויחסה לאיוב, ודעות אחרות – לחבריו. ואני אשמיע אותם אחר כן בבאור – רצוני לומר: הדעות ההם אשר בעבורם הפליגו לחשוב רעה בזה הענין אשר היה כל סִבְתּוֹ ה'שטן', וחשבו כולם, איוב וחבריו שהאלוה ית' עושה אותו בעצמו ולא

באמצעות השטן. והנפלא שבזה הענין הוא – שלא תאר איוב בחכמה ולא אמר: 'איש חכם', או 'מבין', או 'משכיל', אבל תארו במעלות מדות ויושר פעולות – שאילו היה 'חכם' לא היה מסופק עליו ענינו – כמו שיתבאר אחר זה.

רמב"ן לאיוב ב, א. ויבא גם השטן בתוכם להתיצב על ה', לא נאמר כן בפעם הראשון להתיצב על ה', כי אין השטן מן העומדים לפניו ית', כי לא יחפוץ במות הרשע, רק בהנתן לו רשות בא בתוכם, ומתיצב לריב ועומד לדין עמים:

צפנת פענח עה"ת דברים עמוד טז. בדרוש הארכת בזה בגדר מ"ש הרמב"ם במורה ח"ג גבי איוב, ומה דיש נ"מ בין פעם א' בשטן ובין פעם שני, כשם דנ"מ דאף אם עשה תשובה מאהבה דזדונות נעשה זכויות כמבואר ביומא פ"ו, מ"מ אם אח"כ עשה עוד הפעם או ב"פ או ג"פ נהפכו הזכויות לזדונות, וכמו גבי מי שלקה ושנה מכניסין לכיפה סנהדרין פ"א.

שו"ת צפנת פענח -דווינסק – חלק א סק"א. ראה בסוף.

(5) רש"י לאיוב שם. ויהי היום. אותו יום שהיה ראש השנה (שהוא יום תרועה וצוה הקב"ה לשטן להביא זכות וחובה של כל הבריות הה"ד משוט בארץ):

מצודת דוד. ויהי היום. ר"ל היום המוכן לשיבואו בו לפני המקום מלאכי מעלה מלמדי זכות וחובה והוא יום ראש השנה שהוא יום המשפט:

(6) חגיגה ד עמוד ב. רב יוסף פי מטי להאי קרא, בפי: "ויש נספה בלא משפט", אמר: מי איכא דאזיל בלא זמניה? אין, פי קא דרב ביבי בר אבני הנה שכים גביה מלאך המות. אמר ליה לשלוסיה: זיל אייתי לי מרים מגדלא שיער נשיא. אזל, אייתי ליה מרים מגדלא דרדקי. אמר ליה: אגא מרים מגדלא שיער נשיא אמרי לך! אמר ליה: אי קכי, אהדרה! אמר ליה: הואיל ואייתימה — ליהני למנינא! אלא היכי יכלת לה? הנת גקיסא מתארא בידה ונתת קא שגרא ומקרא פנורא, ששלמא ואנחתא אגבה דכרעה, קדחא ואיתרע מזלה, ואייתימה.

כתובות עז עמוד ב. פי הנה שכיב, אמרו ליה למלאך המות: זיל, עביד ליה רעותיה. אזל איתחזי ליה. אמר ליה: אחוי לי דוקמאי. אמר ליה: לחיי. אמר ליה: הב לי

ספינך, דלמא מבצמת לי באורחא. נהבה ניהליה. פי מטא להתם דליה, קא מחוי ליה. שוור נפל לההוא גיסא. נקטיה בקרנא דגלימיה. אמר ליה: בשבועתא דלא אטינא. אמר קודשא בריך הוא: אי איתשיל אשבועתא — ניהדר. אי לא — לא ניהדר. אמר ליה: הב לי ספינאי. לא הנה קא נהיב ליה. נפקא בת קלא ואמרה ליה: הב ניהליה, דמיפבצא לבקרייתא. מכריז אליהו קמיה: פנו מקום לבר לינאי! פנו מקום לבר לינאי! אזל, אשפחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהנה יתיב על תלת עשר תבטקי פינא. אמר ליה: אתה הוא בר לינאי? אמר ליה: הן. נראתה קשת בקמיה? אמר ליה: הן. אם כן, אי אתה בר לינאי. ולא היא, דלא הווי מידי. אלא סבר: לא אחזיק טיבותא לנפשיא. רבי חנינא בר פפא שושביניה הנה. פי הנה קא ניקא נפשיה, אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד ליה רעותיה. אזל לגביה ואיתחזי ליה. אמר ליה: שכי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי. דאמרי: אשרי מי שפא לכאן ותלמודו בידו. שכיחיה, לבתר תלתין יומין אזל איתחזי ליה. אמר ליה: אחוי לי דוקמאי. אמר ליה: לחיי. אמר ליה: הב לי ספינך דלמא מבצמת לי באורחא. אמר ליה: פחברך בעית למיעבד לי? אמר ליה: אייתי ספר תורה ונחוי מי איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתי. אמר ליה: מי איכרבת בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה? ואפילו קכי, פי נח נפשיה אפסיק ליה עמונא דנורא בין דידיה לעלמא. וגמירי דלא מפסיק עמונא דנורא אלא לסד בדרא או לתרין בדרא.

תוס' שבת פט עמוד א ד"ה תורה היכן היא - וא"ת וכי שטן לא היה יודע מתן תורה וי"ל דאמרינן במדרש לפניו ילך דבר שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה שלא יקטרג לומר אומה שעתידיה לחטוא לסוף מ' יום בעגל אתה נותן להם התורה והוא שטן והוא מלאך המות כדאמרי' בפ"ק דב"ב (דף טז). ואמרי' נמי בסנהדרין (דף כו:) תושי' שניתנה בחשאי מפני השטן:

(8) לקוטי שיחות חלק טז עמוד 98. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים נאך אן ענין וואס איז, לכאורה, ניט מובן אין קדוש החודש: ב"ד שקדשו את החודש, בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסים לויט א צווייטער גירסא: מזידין הרי זה מקודש וחייבין הכל לתקן המועדות על היום שקדשו בו". ולכאורה: דער תוכן וענין פון ראש חודש (מלשון חידוש) איז פארבונדן מיט חידוש (מולד) הלבנה - טא ווי איז שייך אז דער טאג אין וועלכן ס'איז ניט געווען דער מולד זאל ווערן וי"ח מצד דעם וואס ב"ד האבן אים מקדש געווען? ... אין פאל אבער ווען ב"ד

האט באשטימט ר"ח אין אן אנדער טאג און די תורה הייסט אונז "לסמוך עליהם", איז דאס גופא א הוכחה, אז דוקא אין דעם טאג, וועלכן תורת אמת איז קובע אלס "ראש חודש", איז דער מולד הלבנה (העיקרי -) שלמעלה. כאטש ר"ח איז פארבונדן מיט מולד הלבנה - איז ער אבער בעצם מהותו (ניט קיין מציאות פון וועלט, נאר) א תורה'דיקע מציאות, דאס וואס עס איז א יום קדוש, קרבנות ר"ח וכו', וואס ב"ד האט מקדש געווען אדער "קדושהו שמים" דעריבער איז לייכטער צו פארשטיין. ווי די מציאות פון ר"ח איז פארבונדען מיט מולד שלמעלה, אויך ווען דער מולד שלמטה איז אין אן אנדער זמן.

(9 דברים רבה פרק ב, יד. דְּבַר אַחֵר, אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִיבִים אֵלָיו, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן־זִמְדִּי שֶׁמֶתְפַּנֵּסִין מִלְּאָכֵי הַשָּׁמַיִם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא־מֵרָאשִׁי אֵימָתִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאֵימָתִי יוֹם הַכְּפֻרִים, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לָהֶם, לִי מָה אַתֶּם שׁוֹאֲלִים, אֲנִי וְאַתֶּם גִּלְגָּל אֶצֶל בֵּית דִּין שָׁל מִטָּה, מִנֵּן דְּכָתִיב אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִיבִים אֵלָיו, אֲשֶׁר לוֹ אֶמָּה קְרוּבָה אֵין קְתִיב כָּאֵן, אֶלָּא אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִיבִים אֵלָיו, הוּא וְכָל פְּמִלְיָא שָׁלוּ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שְׁלֹא נַעֲשִׂית אֶמָּה שְׁלִי (ויקרא כג, ב): מוֹעֲדֵי ה', מִכָּאֵן וְאֵילָף (ויקרא כג, ב): אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֹתָם.

חכמת שלמה לשו"ע או"ח סתקפ"א ס"ג. (שם סעיף ג) ואין תוקעין בערב ר"ח וכו'. נ"ב נראה סמך לזה בירושלמי פ"ק דיומא דגרסינן שם בהלכה ד' וז"ל מעבירין לפניו אילים וכבשים ולמה לא אמר שער א"ר בא קרטיגתא בלא כך אינו זקוק להערות אשכח תני ושעיר עכ"ל ועיין בק"ע שפירש דהכוונה מ"ש בלא כך אינו זקוק להערות בתמי' וכי בלא"ה לא היה צריך להתעורר עליו דהרי עיקר כפרה בשעיר עכ"ל הק"ע. ופירושו תמוה דאטו פרים ואילים וכו' דאין עיקר חכמה בהם א"צ לעורר עליהם בלא"ה הרי כל כפרת יוה"כ מעכבין זא"ז גם הרי עיקר כפרת הכלל תלוי בו דהרי בעינן וכפר בעדו ובעד ביתו ויבוא זכאי ויכפר על החייב וא"כ עיקר הכפרה תלוי בו גם מה בכך אם עיקר הכפרה תלוי או לא סוף סוף צריך הוא לעשותו וצריך הוא להיות בקי בדינו. ולכך נראה לומר הכוונה דלכאורה היה נראה דדברי ר' בא הוי דרך קושיא והוא בא להרבות הקושיא והוא עפי"מ דגרסינן בש"ס דילן דפריך נמי כן למה לא תני ושעירים ומתריץ כיון דהוי לכפרת הציבור חלשא דעת' ע"ש ולכך ר' בא בא לחזק הקושיא למה לא תני ושעיר ואין לומר כתיובין הש"ס דחלשא דעתיה דהרי

אטו בלא כך אינו זקוק להערות בתמיה כפירוש הק"ע ואם כן כיון דבלא"ה צריך ליתן דעתו גם על מעשה השעיר אם כן לא חלשא דעתיה ע"י העברתו אם אינו מעבירו לכך קשה יותר למה לא תני ושעיר לכך קאמר דאשכח דתני שעיר ג"כ כן היה נראה. אך יותר נראה דהכוונה כך דהוי דרך תירוץ ומזה יהיה סמך לדין הנ"ל דאין תוקעין בערב ר"ח כדי שלא ידע השטן מתי ר"ח כן ה"נ הנה השטן ביוה"כ אין לו רשות לשטוני אך אם כן אם יודע דביוה"כ לא יהיה לו רשות לאסטוני יקטרג בעיוה"כ על יוה"כ לכך צריך שלא ידע מתי עיוה"כ. לכן אם יעבירו גם השעיר דעיקר כפרת הציבור תלוי בו עי"כ ירגיש דהוי עיוה"כ ויקטרג לכך אין מעבירין השעיר ולא ירגיש דהוי עיוה"כ. ולכך זה הוי בניחותא וקאי על השטן וקאמר דבלא כך היינו בלא העברת השעיר אין זקוק להערות אין השטן מתעורר אבל אם יעבירו גם השעיר יעורר השטן לקטרג אז לכך מעלימין את השעיר והוי זה בניחותא. ולפענ"ד הוא פירוש אמיתי ויש סמך לדין הנ"ל. ובזה אתי שפיר מה שהתורה כתבה אכילת ערב יוה"כ בלשון עינוי כי אם היה כתוב בפירוש אכילה היה השטן מרגיש שהוא ערב יוה"כ אבל כעת שכתב בלשון עינוי והם אוכלים אין מרגיש השטן בערב יוה"כ וא"ש ודוק. עוד נראה לפענ"ד טעם נכון מדוע אין תוקעין בערב ר"ח מפני שבר"ח מברכין שהחיינו על השופר ואם היו תוקעין בכל יום אם כן אינו דבר חדש דאמתול גם כן היו תוקעין ואף דהתם הוי בתורת רשות וכאן לשם מצוה דאורייתא מכל מקום על כוונה לבד בלי מעשה לא שייך לברך שהחיינו אבל אם אין תוקעין בערב ר"ח דומה כעין שמבואר בהלכות שהחיינו דפרי המתחדש ב' פעמים בשנה מברכין שהחיינו כן ה"נ ניהו דתקעו מקודם כיון דהפסיק יום אחר שייך לברך שהחיינו וזה טעם נכון לפענ"ד ודוק בעזה"י. עוד נלפענ"ד טעם חדש כיון שאמרו חז"ל שמה"ש שואלים אימתי ר"ח ומשיב הקב"ה אני ואתם נלך לב"ד הגדול שבירושלים ואם כן מוכח דקביעות ר"ה תליא ביד ישראל וצריך שהם יקבעו יום הדין. ולפ"ז בימי הבית שהיו מקדשין החדש היה אפשר לעשות כן שהיו מקדשין ביומו אבל עתה שאין ב"ד וא"כ במה נקבע ר"ה לכך נראה שנתקן לתקוע שופר בכל החודש ובערב ר"ח מפסיקין וא"כ בהפסקה זו ניכר שמחר יהיה ר"ח אבל אם לא היו תוקעין כלל באלול או היו תוקעין אף בערב ר"ח אז לא היה נודע אימתי ר"ח רק ע"י תקיעות החדש ובער"ה מפסיקין ניכר שיהי' למחר ר"ח והוי זה קביעות מאתנו וזה נראה פירוש הפסוק תקעו בחודש שופר

בכסא ליום חגיגו כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ונראה כוונתו דאמר דראוי לתקוע בשופר בכל החודש והיינו מכח דהוי בכסא ליום חגיגו ואי אפשר לפרשו להדיא לכך צריך לתקוע בכל החודש להיות דרך רמז נסתר וניכר אימתי ר"ח והטעם בזה הוא כי חוק לישראל הוא שזה הוה חוק לישראל להיות הם קובעים המשפט לאלהי יעקב וכיון דבעינן שהם יקבעו המשפט לכך צריך להיות באופן זה ואתי שפיר ודוק:

(10) לקוטי שיחות חלק ט עמוד 187. ווי עס איז בטל געווארן קידוש החדש ובשייכות צו דעם, איז פארשטאנדיק, אז ברכת החדש האט א שייכות צו קידוש החדש. דאס הייסט, אז בזמן שהיו ב"ד מקדשין את החדש, איז אין דעם וואס ב"ד פלעגט זאגן "מקודש" (און דער עס האט געענטפערט "מקודש מקודש") - געווען כלול אויך דער ענין הברכה, און לאחר ווי קידוש החדש איז בטל געווארן, האט מען מתקן געווען עס זאל זיין עכ"פ ברכת החדש אויך די שייכות פון ברכת החדש צו קידוש החדש זעט מען אין נגלה: (א) (לויט כמה מנהגים) "מבקשין רחמים על החכמים בהכרזת ר"ח מפני שהן היו מקדשין החדש". (ב) "נהגו לעמוד בשעת אמירת ר"ח ביום פלוני דוגמת קידוש החדש שהי' מעומד".

(11) לקוטי שיחות חלק טז עמוד 94. און דער רמב"ם איז ממשיך אין די ווייטערדיקע פרקים, אז אויך דער חשבון וועלכן מיר נוצן היינט [וואס רבי הלל הנשיא האט מסדר געווען ¹⁰] איז אויסגעשטעלט אין אזא אופן, אז יעדער מחזור (19 יאָר) גלייכן זיך אויס (לערך) די שנות הלבנה מיט די שנות החמה, ביז אז לא ישרא ממנין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלקים.

⁽¹⁰⁾ ראה בעל המאור ר"ה (ב, כ). רמב"ן גיטין לו, א. השגות הרמב"ן לסהמ"צ מ"ע קנג. חי' הר"ן סנהדרין יא, א-ב. חינוך מצוה ד'. ובכ"מ. וצע"ק שברמב"ם בהל' קדה"ח אינו. וראה שם פ"ה ה"ג. הי"ג. סהמ"צ שם. וראה סה"ד ד"א קי"ח. ועוד. תו"ש בא חי"ג פ"ב ואילך, וש"ב.

(12) מהרי"ל מנהגי ימים נוראים בהגהה. ראה בסוף.

מטה משה סתשע"ח. מנהג כשר לתקוע מראש חודש אלול עד ערב ראש השנה שהוא זכור ברית ואז מפסיקים מלתקוע וחוזרים ותוקעים בראש השנה וזהו שלשים

יום. וסמך לזה תקעו בחודש שופר משמע חדש שלם שהוא שלשים יום ומטעם זה נראה לי להתחיל לתקוע ביום שני דראש חודש ואז הוא שלשים יום עם שני ימים דראש השנה וכן ראיתי נוהגים. והכל כדי לערבב השטן שלא ידע מתי יהיה ר"ה ויקטרג לכן מפסיקין בערב ראש השנה כי אז יהיה סבור השטן שיום הדין עבר.

לבוש רסתקפ"א. מה שמפסיקין ביום כ"ח ואין תוקעין גם בערב ר"ה הוא כדי להפסיק ולהבדיל בין זו השופר שהוא מתקנת חכמים לשופר של ר"ה שהוא מן התורה ואין מברכין ר"ח תשרי שהוא ר"ה כמו שמברכין שאר ר"ח וגם אין מזכירין ר"ח לא בקרבנות ולא בחפלה בר"ה והכל מטעם כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ר"ה כיון שלא קדשוהו.

אלי' רבה שם. ומהרי"ל ומט"ס כחבו טעם ואין תוקעין בער"ה דאז יהיה סבור השטן שיום הדין כבר עבר ונראה דאף לטעם זה אפשר ומותר לתקוע להתלמד בער"ה.

לבוש רסתרס"ט. ומה שמסיימין ומתחילין התורה ביום אחרון דסוכות בר"ה שהוא יום ראשון מן השנה הוא ג"כ להטעות את השטן ידע מתי יהיה ר"ה שהוא יום הדין ולא יקטרג על ישראל.

(13) מג"א סימן סתקפ"א סקי"ד. ואין תוקעין. להפסיק בין תקיעו' דרשות לתקיעו' דחיוב לכן מפסיקים ביום כ"ח (לבוש) משמע שגם בלילה שלפניו אין לתקוע ומ"מ בביתו מותר לתקוע להתלמד דדי כשמפסיק בבה"כ אבל במנהגים כתוב הטעם לערבב השטן א"כ אין לתקוע כלל:

שו"ע הרב השלמה לסתקפ"א. בערב ר"ה אין תוקעין" וכן בלילה שלפניו כדי להפסיק בין תקיעות דמנהגא לתקיעות דאורייתא יא גם כדי לערבב השטן שיסבור שכבר עבר ר"ה ע"כ אין לתקוע אפילו בביתו להתלמדים (כי אם בחדר סגור).

(15) פרד"א פרק מו, ב. ר' יהושע בן קרחה אומר ארבעים יום עשה משה בהר קורא בדת מקרא ביום ושונה בדת מקרא בלילה, ולאחר ארבעים יום לקח את הלוחות וירד אל המחנה ובשבעה עשר בתמוז שבר את הלוחות והרג את לייטי ישראל ועשה ארבעים יום במחנה עד ששרף את העגל וכתתו כעפר הארץ והרג את כל אשר נשק לעגל והכרית ע"ז מיישראל והתקין כל שבט במקומו, ובראש חדש אלול אמר לו הקב"ה (שמות כד, יב): "עלה אלי הִהָרָה" והעבירו שופר במחנה, שהרי

משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עכומ"ז והקב"ה נתעלה אותו היום באותו שופר, שנאמר (תהלים מז, ו): "עֲלֵה אֱלֹהִים בְּתִרְעָה", ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעים בשופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה.

רא"ש מס' ראש השנה פרק ד. ולכך התקינו חכמים שהיו תוקעין שופר בראש חודש אלול בכל שנה ושנה כדי להזהיר את ישראל שישבו בתשובה שנאמר אם יתקע שופר בעיר וגו' וכדי לערבב את השטן שלא להשטין על ישראל.

ראבי"ה סתקמ"ב. ומה שנהגו לתקוע מראש חדש אלול בכל יום ויום, הכי תניא בפרקי דרבי אליעזר דרבי יהושע בן קרחה אומר ארבעים יום עמד משה בהר קורא מקרא ביום ושונה משנה בלילה ולאחר ארבעים יום ירד ושבר את הלוחות בשבעה עשר בתמוז ועשה ארבעים יום במחנה והרגו הלויים את ישראל והתקין כל שבט ושבט במקומו באחד באלול אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה והעבירו שופר בכל המחנה שהרי עלה משה בהר שלא יטעו עוד בעבודה זרה והקדוש ברוך הוא נתעלה באותו שופר שנאמר עלה אלהים בתרועה וגו' ולכך התקינו חכמים שיהיו תוקעין בראש חדש אלול כל החודש בכל שנה ושנה כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכדי לערבב השטן שלא להסטין על ישראל.

טור רסתקפ"א. תניא בפרקי ר"א בר"ה אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר ע"ג והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהילים מז"ו): "עֲלֵה אֱלֹהִים בְּתִרְעָה וגו'" לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בר"ה אלול בכל שנה ושנה וכל החדש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג:ו') אם יתקע שופר בעיר וגו' וכדי לערבב השטן וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה

ביאור הרד"ל לפרד"א שם. וע"כ התקינו כו' שנה ושנה. בטור מסיים וכל החדש כדי להזהיר את ישראל שיעשו תשובה שנא' אם יתקע שופר בעיר וגו' וכדי לערבב את השטן עכ"ל, ואף שלכאורה היה משמעות הלשון שאין זה מן הפר"א אלא תוספת לשון הטור עצמו, אלא הואיל ונמצא לשון זה בבעל המאור סוף ר"ה ופסקי הרשב"ץ שם בסוף לשון הפר"א משמע שהיה כן בנוסחאם בפר"א (רק תיבות וכל החדש אינו בלשונם

ז"ל, ואפשר הוא הוספת הטור לגירסתו שגורס מראש חדש במ"ם כמ"ל אות י"ח בס"ד):

(17) ראש השנה טז עמוד עמוד א. ואמר רבי יצחק: למה תוקעין בראש השנה? למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו! אלא: למה מריעין? מריעין? רחמנא אמר "זכרון תרועה"! אלא: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין — כדי לערבב השטן.

רש"י ד"ה כדי לערבב - שלא ישטין כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו:

(18) רבינו חננאל שם. ובמה בשופר וא"ר אבהו בשופר שאזכור לכם עקידת יצחק מעלה עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני א"ר יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן פי' כיון שמצאנו כי אם יש מלאך מליץ אחד אשר פודה מרדת שחת כן יש מלאך משטין ומכווין ישראל את לבם ואומר שמא יעמוד משטין עלינו. נדקדק במצות. וכיון שרואה המשטין שמחבבין המצות מיושב ומעומד כאלו מתעכב מלהשטין.

מאירי שם. וכן אע"פ שתקעו כשהן יושבין חוזרין ותוקעין כשהם עומדין על סדר ברכות כדי לערבב את השטן המסית והמדיח בהתמדת המצוה ודין כל תוסף אין כאן שכל שכופל את המצוה אין בו משום כל תוסף כמו שיתבאר בפרק אחרון כ"ה ב' אלא שאינו חוזר ומברך:

ערוך ערך ערב. ערב [פערמישט] (כלאים פ"ה) כרם שהוא נטוע ערבוביא פי'. מבולבל (סנהדרין ב) עירוב פרשיות כתוב כאן פי' אילו הלואות דכתיב בהו אם כסף תלוה את עמי כל מה שכתוב בפרשת ואלה המשפטים מעורבין הן וכי כתיב אלהים אכלהו כתיב ואפילו הודאות והלואות צריכיו ג' מומחין (ר"ה יו) כדי לערבב את השטן פי' כמו שמצינו שיש מלאך מליץ פודה מרדת שחת כך יש מלאך משטין ומכווין ישראל ואומרים בכל לבם שאם יעמוד משטין עליהן לדקדק במצות ומאחר שרואה המשטין שמחבבין את המנות מיושב ומעומד כאילו מתעכב מלהסטין פ"א כתוב בירושלמי בלע המות לנצח וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' וכי שמע שטן קל שופרא זימנא חדא בהיל ולא בהיל וכד תניין ליה אמר ודאי ההוא שופר דיתקע בשופר הגדול מטא זמנא למתבלע ומרתיע ומתבלבל ולית ליה פנאי למעבד קטיגוריא ומכאן אנו למדין דבעינן ל' בעמידה

כמו ל' בישיבה והני דמחמרי ועבדי ל' כדיתבי ול' בלחש ול' על הסדר כנגד מאה פועיות דפעתא אימיה דסיסרא ואלו י' אינון כשגומרים כל התפלה קל תקועייא דיחידאה מתבעי למהוי י' תשר"ת תש"ת תר"ת והן ק' (עירובין מו) א"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות בין מדעתו בין שלא מדעתו גמ' אמר שמואל הלכה כר' יהודה אמר ליה רב חנא בגדתאה אפי' במבוי שנטלו קורותיו או לחיו א"ל בעירובין אמרתי ולא במחיצות וישנו (עירובין צה יומא סה) עירוב הוצאה לשבת ואין עירוב הוצאה ליום הכפורים (ביצה יב) ולא את הלולב מר סבר עירוב הוצאה לשבת ועירוב הוצאה ליו"ט פי' יו"ט לדברים שאינן צורך אוכל כשבת מה שבת אין מוציאין מרשות לרשות אלא ע"י עירוב כך ביו"ט (שבת קלט) כשותא בכרמא עירובא פי' כלאים (בריש כלים) כדי להקיפו בחוט ערב פי' חוט העבה שהולך ומתערב בתוך השתי שמו ערב. ערבובתא ברישא כבר פירשנו בערך חרב (א"ב תרגום אספסוף ערבובין):

פנחס כט, א. ובחזק' השביעי באחד לחזק' מקרא-קדש יהיה לכם כלי-מלאכת עבודה לא תעשו יום תרוצה יהיה לכם:

תיב"ע. ובירחא שביעאה הוא ירחא דתשרי בחד לירחא מארע קדיש יהי לכוון כל עיבדת פולחנא לא תעבדון יום יבא יהי לכוון למערבא סטנא דאמי למקטרגא לכוון בקל יבבותכוון

שו"ע הרב סימן תקפה ס"ו. ואחר שפרק שתי ברכות אלו יתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים ות"ת ג' פעמים, כמו שיתבאר בסימן תק"צ, עין שם. מי שנסתפק לו אם שמע קול שופר ביום ראשון של ראש השנה שהוא מן התורה — צריך לתקע, אבל לא יברך שספק ברכות להקל, ואם הוא ביום שני שאינו אלא מדברי סופרים — אין צריך לתקע, דספק דברי סופרים להקל. טוב לתקע בצד ימין של פיו אם אפשר לו בכה, משום שנקאמר "והשטן עומד על ימינו", והתקיעה מערפבת השטן:

(20) עמוס ג, ו. אם-יתקע שופר בעיר ונעם לא יחרדו אם-תהיה רעה בעיר ויהיה לא עשה:

(21) פירוש הר"ן על הרי"ף ר"ה שם. למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין. פירוש כיון שעתידין לתקוע כשהן עומדין

דתקיעות שעל סדר הברכות הן עיקר למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ואמר' כדי לערבב את השטן פירוש להכניע את היצר כדכתיב (עמוס ג'ו') אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו דשטן היינו יצר הרע וכדריש לקיש דאמר (בב"ב דף טז.) הוא שטן הוא מלאך המות הוא יצה"ר אבל בספר הערוך כתב דבירושלמי גרסי' כתיב בלע המות לנצח וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כדשמע שטן קול שופר חדא זימנא בהיל ולא בהיל וכדתניין ליה אמר ודאי ההוא שופרא דתקע בשופר גדול ומטא זימניה להתבלע ומרתע ומתערבב ולית פנאי למעבד קטגוריא. ונ"ל שלכך הקדימו תקיעות שמיושב אע"פ שהיה ראוי להקדים אותם שעל סדר הברכות שהן עיקר לפי שאילו היו מקדימין אותן אפשר שלא היו חוששין אח"כ לתקיעות שמיושב שאינן אלא לערבב את השטן בלבד ולפיכך הקדימו תקיעות שמיושב שבדוע שלא יזלזלו באותן שעל סדר הברכות והקשו בתוספות והא קא עבר משום בל תוסיף וכי תימא כיון דכבר יצאו ידי חובתן כשהן יושבין הוה ליה שלא בזמנו ואסיק רבא לקמן בפרק ראוהו ב"ד [דף כח:] לעבור שלא בזמנו בעי כוונה אכתי לא סגי דהכא נמי מתכוין למצוה הוא וקא עבר משום בל תוסיף ותירצו דלא שייך למימר בל תוסיף בעשות המצוה שתי פעמים וברכת כהנים נמי אפילו מברכין כמה פעמים ביום לצבור אין זה משום בל תוסיף אא"כ מוסיף ברכה משלו כגון אלהי אבותיכם יוסף עליכם וכיוצא בו וכן אם נטל הלולב וחזר ונטל הלולב ביום אחד או אכל מצה וחזר ואכל מצה כמה פעמים ביום אחד אין זה בל תוסיף וכן הניתנים מתנה אחת אם נתן באותה קרן אפילו מאה פעמים ליכא משום בל תוסיף וה"נ אם תקע וחזר ותקע אפילו מאה פעמים באותו יום ואפילו מתכוין למצוה ליכא משום בל תוסיף:

ב"ב טז עמוד א. אמר ריש לקיש: הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות. הוא שטן — דכתיב: "ויצא השטן מאת פני ה'". הוא יצר הרע — כתיב ה'תם: "רק רע כל היום", וכתוב ה'קא: ("רק את נפשו שמר") ["רק אליו אל תשלח ידך"]. הוא מלאך המות — דכתיב: ("רק") [אך] את נפשו שמר" — אלמא בדידיה קנימא.

(23) תוס' ר"ה שם ד"ה כדי לערבב את השטן. פירש בערוך [כדאיתא] בירושל' בלע המות לנצח וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע קל שיפורה זימנא חדא בהיל ולא בהיל וכד שמע תניין אמר ודאי זהו

שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא:

טור סימן תקפ"ה. אמר רבי יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין וחוזרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן פירוש למה תוקעין מיושב קודם מוסף וחוזרין ותוקעין על סדר ברכות למה מקדימין לתקוע מיושב כדי לערבב השטן פי' כדי שיתערבב מיד בתקיעה ראשונה שלפני התפלה ולא יקטרג בשעת תפלה וי"מ שמכח תקיעה ראשונה מתערבב בשנייה והכי איתא בירושלמי בלע המות לנצח וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע קול שופר חזא זימנא בהיל ולא בהיל אומר שמא ההיא זימנא דשופר גדול כד שמע תנינא אומר ודאי מטא זמניה ומירתת ומתערבב ולית ליה פנאי למיעבד קטגוריא.

לקוטי תורה ר"ה נט עמוד ג. והנה כל זה הוא בחי' שופר דר"ה שע"ז נאמר ואד' הוי' בשופר יתקע כו' (ועמ"ש ע"פ כי כארץ תוציא צמחה כו' כן אד' הוי' יצמיח כו' שזהו ההתגלות שבר"ה כו' ע"ש) אבל לעתיד לבא כתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול והענין כי הנה כבר נת' ענין שופר דר"ה שהוא להמשיך להיות בחי' ממכ"ע שהוא ענין התהוות מדת מלכותו ית' כאמרם ז"ל אמרו לפני מלכיות כו' וכן למלאות כל הפגמים שנעשו בשם הוי' שבבחי' השתלשלות שהוא ג"כ בחי' ממלא כנ"ל יו"ד בחכמה כו' וההמשכה היא מבחי' סוכ"ע שהוא רצון העליון ועי"ז הוא ממלא כל שמהן כו' וזהו ענין שופר (ועמ"ש מזה בד"ה תקעו בחדש שופר ובד"ה שוש אשיש) אמנם עכ"ז נקרא שופר סתם ולא שופר גדול והענין כי הנה גם בחי' סוכ"ע אע"פ שהוא בחינה מה שאינו מתלבש ונתפס בתוך העולמות והוא בחי' לא שניתי כו' כמבואר למעלה עכ"ז מאחר שהוא בחי' סובב ומקיף לעלמין א"כ הוא בגדר בחי' עלמין וכמו עד"מ השמים והארץ שהשמים מקיפים את הארץ וכל אשר עליה וסובבים סביב הארץ תמיד שאע"פ שמאוד גבוה שמים מעל הארץ עד שהארץ היא רק כגרגיר חרדל לגבי השמים עכ"ז יש להם ערך זה לזה עד שמוכרח שגם השמים יש להם תכלית וגבול כיון שהם המקיפים הארץ כו' רק שאעפ"כ גבוה שמים מעל הארץ כו' ועד"ז יובן ג"כ הנמשל בענין סוכ"ע וממכ"ע דאע"פ שבחי' סוכ"ע הוא בבחי' אין סוף לגבי ההארה המתלבשת בעולמות להיות ממכ"ע ולא כמו בגשמיות שהשמים הם בעלי גבול ממש עכ"ז מאחר שהוא בחי' סובב ומחיה לעלמין בבחי' מקיף עכ"פ הוא בערך וגדר בחי' עלמין אבל

עצמותו ית' מובדל לגמרי מגדר בחי' עלמין אפילו מלהיות מאיר בבחי' סובב ומקיף כו' ויתגלה לע"ל כי הנה כתיב הללוהו כרוב גודלו פי' שיש הרבה מיני גודלו זה למעלה מזה עד אין קץ ותכלית ולכן נאמר כרוב גודלו ולא נאמר כגודל גודלו ומה שעתה הוא בחי' סובב ומקיף יתגלה לעתיד בבחי' פנימי וזהו ענין והיה ביום ההוא והוא ע"ד מ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה שבחי' הוא בחי' סתים דהיינו בחי' סוכ"ע כמ"ש בספ"ד ס"פ תרומה (דקע"ז ע"ב) ע"פ הוא עשנו הוא אקרי מאן דסתים ולא שכיח כו' יהיה לע"ל בבחי' זה שהוא בחי' התגלות לנוכח וע' בזהר פ' שלח (דקע"א ע"א) מענין ביום ההוא ובפרדס שער י"ד פ"ג והנה אז כאשר יומשך בחי' סוכ"ע להיות בבחי' גילוי ממש אז יומשך בחי' סובב מבחי' עליונה יותר (דהיינו מבחי' שאינו בגדר עלמין כלל ועמ"ש מזה בביאור ע"פ הבאים ישרש יעקב כו' שזהו ענין השמים החדשים כו' ע"ש והיינו בחי' אשר אני עושה אני דייקא הוא המאציל עליון ב"ה כו' משא"כ בשמים דעכשיו כתיב ואת כל אלה ידי עשתה כו' וההפרש זה בין בחי' ידי עשתה לבחי' אשר אני ממש עושה יובן עפמ"ש בד"ה ויושט המלך לאסתר בענין ההפרש בין בחי' שרביט הזהב אשר בידו ובין מ"ש אח"כ ויושט המלך כו' ע"ש ג"כ מענין זה) ואזי יתקע בשופר גדול פי' דכמו בשופר דר"ה עכשיו הוא בחי' ההמשכה מסוכ"ע בממכ"ע כן גם לע"ל שימושך מבחי' עליונה הרבה יותר להיות בבחי' סובב אזי ג"כ השופר יהיה המשכה מבחי' ומדרגה העליונה העצומה ההיא ולכן נקרא שופר גדול שהוא המשכה מבחי' שאינו בגדר עלמין כנ"ל ולגדולתו אין חקר למעלה מעלה מבחי' ההמשכה שמבחי' שופר סתם כי הנה מצות אינן בטילות לע"ל (צ"ע בגמרא בנדה) (דס"א ע"ב) מיהו בסדרי טהרה בחידושי שם בשם הרשב"א והר"ן העלה כמשי"כ רק שלא יהיה באופן שהוא עתה שתוקעים מלכיות וזכרונות ואח"כ שופרות אבל לע"ל יהיה שופרות בלבד ונקרא גם לכך שופר גדול והטעם מובן ע"פ הנ"ל כי עתה צריך להיות ההמשכה בבחי' ממלא ולכך צ"ל מלכיות כדי שתמליכוני כו' וההמשכה היא למלא כל הפגמים כנ"ל משא"כ לע"ל שמה שעכשיו הוא בחי' סוכ"ע יומשך בגילוי בבחי' ממכ"ע ממש א"צ מלכיות וזכרונות (וע' בלק"ת בזכריה ע"פ ביום ההוא יהיה) רק שופרות בלבד שהשופר הוא גילוי פנימית כנ"ל. אך נקרא שופר גדול הגם דבאמת כל שופר הוא גילוי פנימית וכמ"ש גבי שופר אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון וכתוב ואור פניך כי רציתם (תלים מ"ד) שהוא בחי'

התגלות רצון העליון שהוא נקרא פניך דהיינו שהוא בחי פנימית אלקותו ית' דהיינו בחי סובב (וע' מענין אשרי העם יודעי תרועה זח"ג בפי' ויקרא) (י"ח ב' צ"ט ב' קמ"ח סע"ב) ומענין באור פניך יהלכון שם (דקמ"ט ע"א) גבי כדין באור פני כו' ובפי' הרמ"ז שם (ודרל"א ע"ב) גבי באור פני כו' ור"פ בא (דל"ב ע"ב) ובפי' הרמ"ז שם וע' עוד בפי' ויקרא (דט"ו ע"ב) גבי ישר יחזו פנימו ובפי' הרמ"ז שם ועמ"ש לעיל בפי' ראה ע"פ לעשות הישר כו' ומענין ואור פניך כי רציתם נזכר בזח"ב בפי' בשלח דנ"ט ע"ב אך זה נקרא שופר סתם אבל שופר שלעתיד יהיה בחי' המשכה מבחי' רעוא דכל רעוין שהוא בחי' הרצון המקור לרצונות והוא למעלה מבחי' הפנימית הלז הנמשך עתה כו' והיינו למעלה מבחי' סוכ"ע. (ולכן נקרא שופר גדול שלמעלה מבחי' פנימית דהיינו רצון העליון סתם הנק' שופר סתם כי הוא בחי' רעוא דכל רעוין. ועמ"ש מענין רעוא דכל רעוין בד"ה למנצח על השמינית ועמ"ש עוד מענין סוכ"ע ומ' ה שלמעלה מבחי' סובב בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית כו' ועמ"ש בפי' שלח בד"ה אני דפי' ציצית בפי' וענין שמו הגדול שהוא התגלות אור א"ס שלמעלה מבחי' שם הוי' יו"ד צמצום כו' ע"ש ולכן נקרא שמו הגדול ועד"ז י"ל ג"כ פי' שופר גדול וגם לפמ"ש המקובלים הראשונים דשמו גימטריא רצון. ועמ"ש בפי' בשלח בד"ה וירא ישראל בענין בחי' רצון שיש בו ג"כ צמצום בחי' יו"ד כו' אמנם בחי' רעוא דכל רעוין זהו מבחי' שמו הגדול. ועמ"ש עוד בפי' חקת בביאור ע"פ בואו חשבון בענין כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול כו' והנה ז"ש ג"כ לע"ל וברחמים גדולים אקבצך דהיינו שנמשכים מבחי' שופר גדול שממשיך בחינת רחמים גדולים ועיין מזה ברע"מ פ' תצא) (דרע"ז ע"א) ובפי' הרמ"ז שם ובכסא מלך פי' רחמים גדולים הוא פנימית עתיק ועמ"ש סד"ה בעצם היום נמול אברהם בפי' וענין גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות כו'. והנה בזהר בפי' ואתחנן (דרס"ו ע"ב) פי' מ"ש והיה ביום ההוא יתקע מאי ביום ההוא כו' כד"א והיה יום אחד הוא יודע לה' ועיין מזה באדרא (דקל"ד ב') ועמ"ש מזה בביאור ע"פ והיה מספר בני' שזהו ענין כי גדול יום כו' ע"ש ועפ"ז יובן דשייך שבבחי' ביום ההוא דהיינו בחי' כי גדול יום יתקע בשופר גדול דייקא וזהו ענין כרוב גודלו כו' וכנ"ל וזהו ג"כ דגבי שופר סתם כתיב ואד' הוי' בשופר יתקע משא"כ גבי שופר גדול כתיב יתקע ולא נזכר מי התוקע אלא לפי שהוא המשכה וגילוי מבחי' סתימא דכל סתימין מבחי' שמו הגדול שלמעלה משם אד' והוי' כו'. גם י"ל ע"ד מ"ש בפי' אחרי סד"ה כי ביום

הזה יכפר שלא נאמר ג"כ מי המכפר והיינו לפי שהוא מבחי' לפני הוי' תטהרו שהוא בחינה שלא נתפס בשום אות ורמיזא כלל כו' ע"ש:

עט"ר שער ר"ה כב עמוד א. והנה אחר כל הנ"ל בענין מלכיות וזכרונות ושופרות אין זה מגיע רק בבחי' הארה בעלמא מעצמות אא"ס שמאיר מחדש לחדש ההשתלשלות דאבי"ע במקור הראשון שהוא בחי' חפץ חסד הנ"ל שהוא הנק' זכרון ליום ראשון כנ"ל בענין הזכרונות והוא לחדש מחדש מחשבה הקדומה דמל' דא"ס כנ"ל בענין מלכיות והוא במה שזוכר הברית בבחי' הפנימית שהוא ישראל שעבמ"ת וכמ"ש אמרו לפני מלכיות וזכרונות כו' ובמה בשופר דוקא שהוא המעורר לבחי' עצמות הרצון הפשוט שבעצמות אא"ס כנ"ל, אך כ"ז אינו רק בחי' הארה בעלמא מעצמות הרצון שמאיר בבחי' פנימית ועצמיות ע"י השופר בכל ר"ה והוא ע"י י"פ דשופרות שאו' אחר מלכיות וזכרונות והוא הנק' שופר קטן אבל לע"ל כתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו' ביום ההוא דוקא ביום קבוץ גלויות ולא עכשיו שאין התקיע' גם מלמעלה למטה רק בשופר קטן וגם מה שהיה קול השופר במ"ת דכתיב ויהי קול השופר חזק מאד כו' לא נק' שופר גדול רק שהיה חזק מאד. ולהבין ענין ההפרש בין שופר קטן לשופר גדול דלע"ל יש להקדים תחלה בשרש ענין השופר בכל ר"ה שהוא רק בחי' גלוי אור פנימית ועצמות שנק' הארת פנים בחי' פנימית הרצון והתענוג כו' והוא הארת אור רעוא דכ"ר דאתגלי במצחא דע"י שנק' עת רצון ששם מאיר אור פנימית הוי"ה כמ"ש יאר ה' פניו אליך וזהו שרש י"ג מדה"ר שנמשך מהארת תרין תפוחין כו' וכמ"ש אשרי העם כו' באור פניך יהלכון כו' וכן ואור פניך כי רציתם כו' והוא פנימית התענוג והרצון הפשוט מחמת גלוי רעוא דכ"ר הנ"ל, ולזה צריך תחלה לומר י"פ מלכיו וי"פ זכרונות לעורר מחדש לבחי' חפץ חסד הנ"ל שמזה מתחדש מחדש מחשבה דמל' דא"ס ואז יוכל להיות התעוררות הפנימית יותר והוא בחי' הארה פנימית זו דעצמות הרצון הפשוט כו' שזהו בחי' שופרות וע"כ נק' שופר קטן לבד כי אינו מגיע בכל עיקר מהו"ע אור הא"ס כמו שהוא לבדו למעלה גם מהיות בבחי' רצון פשוט להיות חדוש ההשתלשלות דסובב וממלא בכלל ובפרט אלא רק בבחי' הארה בעלמא מעצמותו בשביל שיהיה מקור למקור להשתלשלות דקו"ח באבי"ע לבד שבא במדה וע"כ גם בחי' מקור הראשון לזה נק' גלוי אור במדה גם שהוא בבחי' הארה פנימית ואחר שבא להיות בבחי' סובב כו' (רק שהוא בהעלם העצמות עדיין

והוא הנק' טהירו עלאה ששיער בעצמו בכח ע"ס הגנוזות כו' להיות אח"כ בפועל ונק' שמי השמים ובאמת גם הם לא יכללוהו כו' כשנק' יחיד לבדו ממש), אבל הנה בחי' שופר גדול שיהיה לע"ל היינו שיאיר אור הא"ס כמו שהוא לבדו למעלה גם למטה ולא חלק הארה בעלמא לבד וכמו בימות המשיח דכתיב ונגלה כבוד הוי"ה וראו כל בשר כו' וכולם ידעו אותי ממש לפי שיתגלה בחי' מל' דא"ס למטה כמו שהוא למעלה בעצמותו ממש כמו שאנו או' גלה כבוד מלכותך מל' דא"ס ממש ולא כמו עכשיו שאור מל' דא"ס בא בצמצום בקו"ח כו' עד מל' דעשי' בעוה"ז כו' שלזה צריך לעורר מחדש בי"פ דמלכיות וזכרונות לזכור על בחי' חפץ חסד הנ"ל לפי שחפץ חסד זה אינו רק הארה בעלמא לבד אבל בהגלות נגלות אור עצמותו ממש כמו שהוא לפני הצמצום הראשון שזהו בחי' ההתנשאות שמצד עצמותו ממש שנבדל בערך מהיות גם סוכ"ע בכלל (גם למעלה מבחי' טה"ע הנ"ל) א"צ לעורר בי"פ דמלכיות וזכרונות כלל ע"כ לע"ל לא יצטרכו כלל לומר י"פ דמלכיות וזכרונות כדי להגיע לבחי' שופרות כנ"ל אלא יהיה רק בחי' שופרות לבד אף כי מצות אינן בטילות לע"ל אמנם לא יהיה בבחי' שופר קטן דעכשיו אלא בשופר גדול שבו גלוי אור עצמותו ממש שהוא בחי' המקור לכל גלוי אור א"ס שע"י שופרות עתה בבחי' הארה בעלמא להיותו עצם גלוי אור העצמות כמו שהוא ע"כ הוא מקור כל הארה פנימית שבשופרות דעכשיו וע"כ נק' שופר גדול כמו שלגדולתו העצמי אין חקר כך בהתגלות שלו בקול שופר וכמ"ש ואדני הוי"ה בשופר יתקע נק' שופר גדול שבו נגלה אור העצמות וכמ"ש וה' עליהם יראה בבחי' גלוי אור עצמותו ויצא כברק חצו והוא ע"י שה' אדני בשופר יתקע והוא בשופר גדול דוקא שיהיה ביום קבוץ גלויות לבד כנ"ל וד"ל.

לקוטי תורה שם ס עמוד ג. ועכשיו שבעונותינו חרב בהמ"ק אעפ"כ יש לנו יוה"כ שבו מאיר בחי' עלמא דחירו בחי' יובל כמ"ש באדר"ז (דר"צ סע"ב) ובפ' בא (דל"ט ע"ב) ובפרשה אחרי (דס"ט ע"ב) ובפ' אמור (דק"ב ב') ולכן תוקעים ביוה"כ פ' אחר נעילה תקיעה אחת והוא מבחי' שופר גדול כי תקיעות דר"ה זהו בחי' שופר סתם שע"ז נאמר ואדני הוי' בשופר יתקע כנ"ל אבל ביוה"כ פ' שמאיר בו בחי' יובל עלמא דחירו היינו בחי' התגלות זו דשופר גדול והיינו בחי' נעילה שאז הוא העלייה הגדולה והוא בחי' התגלות זו דשופר גדול וע"כ הוא גמר חתימה ויש בחי' ביטול בנבראים ע"ד מ"ש בשופר גדול והשתחו לו כו' ועמ"ש מענין יובל שהוא

בחי' שבת שבתון בד"ה מקושש עצים בפ' שלח. אך באמת כל זה הוא רק הארה מבחי' שופר גדול ועיקר התגלות עצמותו יהיה לע"ל בב"א כי אז יתקע בשופר גדול ממש:

עט"ר שער יוה"כ פ' בתחילתו. והנה בכל יוה"כ פ' יש בו ההארה מבחינת שופר גדול דלע"ע הנ"ל וע"כ כל מ"ש בשופר גדול דלע"ל שיבאו כל נשמות האובים והנחדים ג"כ להשתחוות כל זה הוא גם כן בכל יו"כ ויו"כ דוקא....

שה"ג. סמ"ג הלכות שופר. למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין וחוזרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן ויש במדרש שמתחילה מתחיל להתפחד ולבסוף כששומע לשופר עדיין מתפחד יותר שמא הגיע זמנו להיות נבלע כמו שנאמר ובלע המות לנצח ובלא המדרש אם לא יתפחד מכל מקום זוכר שלקץ הימין כשיתקע בשופר גדול יגיע זמנו להיות נבלע לנצח ולעולם כששומע קול שופר זוכר אותה שעה כאדם שרואה מת שזוכר יום המיתה ומעורבב בזה ואינו יכול לקטרג.

(25 מלכים ב כ, א ואילך. בַּיָּמִים הֵם חָלָה חֲזַקְיָהוּ לְמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו יִשְׁעִיָּהוּ בֶן-אֲמֹץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה-אָמַר יְהוָה צִוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה: וַיִּסָּב אֶת-פָּנָיו אֶל-הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל-יְהוָה לֵאמֹר: אֲנִי יְהוָה זָכָר-נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלֵּיתִי לְפָנֶיךָ בְּאָמַת וּבְלִבָּב שְׁלָם וְהַטּוֹב בְּעֵינַי עָשִׂיתִי וַיִּבְרַךְ חֲזַקְיָהוּ בְּכִי גָדוֹל: וַיִּהְיֶה יִשְׁעִיָּהוּ לֹא יָצָא (העיר) [חֲצָר] הַתִּכְנָה וַיִּדְבַּר-יְהוָה הֵנָּה אֵלָיו לֵאמֹר: שׁוּב וְאִמְרָתְךָ אֶל-חֲזַקְיָהוּ וַיִּגִּיד-עָלָיו כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָוִד אֲבִיךָ שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּפִלָּתְךָ רְאִיתִי אֶת-דַּמְעָתְךָ הַגָּדֹל כִּי-פָא לָךְ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי מַעַלְה בֵּית יְהוָה: וְהִסַּפְתִּי עַל-יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמִפְּנֵי מַלְאֲאֲשׁוּר אֶצִּילְךָ וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת וְגִבּוֹתֶיהָ עַל-הָעִיר הַזֹּאת לְמַעַן וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי: וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיָּהוּ קִחוּ דְבַלֶּת תְּאֵגִים וַיִּקְחוּ וַיַּעֲשִׂימוּ עַל-הַשִּׁטָּח וַיִּחַי:

ישעי' לח, א ואילך. בַּיָּמִים הֵם חָלָה חֲזַקְיָהוּ לְמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו יִשְׁעִיָּהוּ בֶן-אֲמֹץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה-אָמַר יְהוָה צִוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה: וַיִּסָּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל-הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל-יְהוָה: וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה זָכָר-נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלֵּיתִי לְפָנֶיךָ בְּאָמַת וּבְלִבָּב שְׁלָם וְהַטּוֹב בְּעֵינַי עָשִׂיתִי וַיִּבְרַךְ חֲזַקְיָהוּ בְּכִי גָדוֹל: וַיִּהְיֶה דְבַר-יְהוָה אֶל-יִשְׁעִיָּהוּ לֵאמֹר: הֲלוֹךְ וְאִמְרָתְךָ אֶל-חֲזַקְיָהוּ כֹה-אָמַר יְהוָה

אֱלֹהֵי דָוִד אֲבִיךָ שְׁמַעְתָּ אֶת־תַּפְלִתְךָ רִאֲיִתִּי אֶת־דַּמְעָתְךָ
הַנִּגִּי יוֹסֵף עַל־יָמֶיךָ חֲמֹשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה:

27 עט"ר ד עמוד א. אך מה שהוסיפו ט"ו שנים ליחזקיהו על מספר חייו זה היה הוספה על ימים הקצובים לו בר"ה מצד שהתפלל מקיר' לבו כו' וכה"ג בשפע פרנסה כשמבקש אדם מקירות לבו בש"ע יפעול רצון להוסיף לו על המדה שנמדד לו בר"ה וכה"ג המתפלל על החולה יכול לפעול ר"ר מלמעלה מן השרש דיום ר"ה להוסיף לו ימים כמו בחזקיהו, דאל"כ מהו כל ענין התפלה דש"ע וככל ותפלות בקשות הצבור והיחיד בעת צרתם לפעול שנוי רצון לחסד ורחמי' באמרם יהי רצון מלפניך דזהו להעביר גז"ד שלו שנפסק בר"ה דוקא ואם היה פסק הדין ומשפט הכללי דר"ה הכרחים מפני שבלתי ישונה הפרט משרשו הכללי א"כ לא היה מועיל כל תפלה לשנו' הדבר ממקווא' דכולא אלא צריך לומר דשני מדרגות יש בזה א' מה שאדם נידון בכל יום למעלה שלא ע"י העלאה מלמטה שנידון להביא לו האור והשפע שכבר ניתן לו בר"ה שיבא לידי גלוי מן ההעלם בלבד (כמשי"ת), והב' הוא מה שע"י התפלה בנקודת הלב יכול לעורר ר"ר מלמעלה מעלה משרש הב"ד של מעלה.

טורי אבן ר"ה יז עמוד ב. לא קשיא הא ביחיד הא בצבור. קשה לי הא גבי חזקיה מלך יהודה שאמר ליה הנביא כי מת אתה ולא תחיה דאמרין בפ"ק דברכות (דף י' ע"א) דאמר לו הנביא כבר נגזר עליך גזירה, ואמר לו בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, ואמרין (שם) איתמר נמי רבי יוחנן ורבי אליעזר דאמרי תרווייהו אפילו חרב חדה כו', ומסקנא הכי הוה שנקרע גזר דינו והוסיפו על חייו ט"ו שנה - וליכא למימר דהוה בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. דהא חליו היה בניסן ומיד לאחר שנקרע גזר דין שלו בו ביום אמר ליה הנביא ביום הג' תעלה בית ה' והוא היה ליל מפלת סנחרב שהיה ליל א' של פסח כדאמר באגדה (סנהדרין צד ע"א) ומייתי לה רש"י בפ' לנביאים. מלכים ב' פרק כ' פ"א ואפשר לומר דשאני חזקיה דרב גובריה שהיה משונה מאוד במעשיו ובתורתו ושקול כמו ציבור, א"נ מלך שאני דמי ושקול כנגד ציבור כדאמר שלמה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל אלמא שקול מלך כציבור.

28 תוס' מנחות כ עמוד ב ד"ה נפסל. נפסל בשקיעת החמה כמותה. בריש מי שהיה טמא (פסחים ד' צד.) דאמרין דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ד' מילין לר' יהודה הקשה ר"ת דבסוף במה מדליקין (שבת דף לה.)

משמע דלרבי יהודה משתשקע החמה עד הלילה שני חלקי מיל ותיריך ר"ת דמשתשקע החמה משמע סוף שקיעת החמה שכבר שקעה החמה אבל משקיעת החמה משמע מתחילת שקיעה תדע מדאמרי' (שבת דף כא:): גבי נר חנוכה מצוותה משתשקע החמה ואי בתחילת שקיעה עדיין הוא יום גדול והוה שרגא בטיהרא ולפיכך שקיעת החמה נמי דהכא גבי דם בתחילת שקיעה איירי וניחא טפי משום דאמרין בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נו.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה שנאמר ביום הקריבו את זבחם ביום שאתה זוכה אתה מקריב ואי בסוף שקיעה קאמר למה לי קרא פשיטא דנפסל בלילה דאין יכול לזרוק דכתיב ביום צוותו ועמוד השחר פשיטא דפוסלת בו דומיא דאימורים ופי' שם בקונטרס דנ"מ אם עלה לגבי מזבח משום דאין לינה מועלת בראשו של מזבח וקשיא למ"ד מועלת מאי איכא למימר ואין לומר דאיצטריך משום דקי"ל גבי דם אם עלה לא ירד הואיל ולן כשר באימורים ואם מעלהו לגבי מזבח הוה אמינא דיכול לזרוק משום דבהא פלוגתא היא דרבן גמליאל ור' יהושע דר' יהושע אמר ירד ולרבן גמליאל לא ירד וכי תימא דאיצטריך משום דס"ד דלא מיפסיל בלינה כי היכי דאין חייבין עליו משום פיגול ונותר כדאיתא בסוף כל הבשר (חולין דף קיז.) הרי עצים ולבונה דאין חייבין עליהן משום נותר לרבי שמעון ואפילו הכי מיפסלי בלינה כשקדשו בכלי שרת וכי תימא משום דילפינן מדם דלמא שאני דם דמתיר ולפי מה שמפרש רבינו תם דמיירי בתחילת שקיעה ניהא וכן משמע בפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) דשחיטה אסורה מתחילת שקיעה גבי מי שהיה בדרך רחוקה דקאמר התם איזוהי דרך רחוקה מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין ומוכח התם דהיינו חמשה עשר מילין מפלגא דיומא עד שקיעת החמה ולא חשיב ד' מילין דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ואי לא מיפסלא דם עד צאת הכוכבים אם כן הוי שעת שחיטה ומיהו קשיא אי בתחילת שקיעה קאמר היכי ממעט לה מביום הקריבו הא עד צאת הכוכבים יום הוא דכתיב (נחמיה ד':טז) והיה לנו הלילה למשמר והיום מלאכה ואשכחן נמי שקיעת החמה דאיירי בסוף שקיעה כגון צאת הכוכבים כדאמרין בפרק הריני נזיר מן הגרוגרת (נזיר דף טז.) כגון דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה והיינו בבין השמשות כדאמר עלה בפרק כיצד צולין (פסחים דף פא.) ברואה בין השמשות וגם בפירקין (לקמן מנחות דף לו:) כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה והיינו בלילה מדקאמר רבה בר רב הונא ספק חשיכה ספק אינה חשיכה לא חולץ ולא

מניח ועוד אמרינן במס' תענית (דף יב.) כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמייה תענית ומנהג אבותינו תורה היא שהכל נוהגין עד צאת הכוכבים ויש לומר דלעולם נפקא ליה שפיר תחילת שקיעה מביום דאם אינו ענין לסוף שקיעה דנפקא מביום צוותו תנהו ענין לתחילת שקיעה ויש מפרשים דמן התורה אינו נפסל עד צאת הכוכבים אלא רבנן עבוד הרחקה ופסלוהו מתחילת שקיעה והעמידו דבריהם במקום כרת לענין דרך רחוקה כדי שיהיו זריזין למהר לבא וקשיא דא"כ ליחשביה (בסוף) פסחים בסוף האשה (דף צב.) בהדי הנך שהעמידו דבריהם במקום כרת ויש לומר דלא חשיב אלא מידי (דלא) דהוה חידוש אבל זה אינו חידוש אם תקון כדי שימהרו לבא דהכי נמי לא חשיב חתיכת יבלתו והבאתו מחוץ לתחום והרכבתו ובאונן גופיה יש לחלק בין מת לו מת קודם חצות למת לו אחר חצות כדמשמע בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צח.) ואפילו הכי לא חשיב לה והשתא הא דאמרינן בפ' המנחות והנסכים (לקמן מנחות דף קא:) ובריש מעילה (דף ו.) לפני זריקה מועלין בו ומוקי לה דקבליה סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות למזריקה ההוא מעילה דרבנן דעד צאת הכוכבים יש שהות לזורקו ומיהו קשיא מדאמרינן בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נו:) קדשים הנאכלים ליום אחד מחשבין בדמן משתשקע החמה דאי חישב לזורקו לאחר שקיעה מיד הוי פיגול דהוי מחשב חוץ לזמנו ואין לומר פיגול דרבנן דהא דומיא דאימורים ובשר קדשים איירי דהוי פיגול דאורייתא ולא קתני בשר קדשי קדשים מחצות ואילך דזמן אכילתו מדרבנן וי"ל דההיא שקיעה בסוף שקיעה דהיינו צאת הכוכבים כמו שמפרש ר"ת דמשתשקע משמע סוף שקיעה:

(29) זבחים צא עמוד א. ת"ש מוספי שבת קודמין למוספי ראש חודש אטו ראש חודש למוספין ידידיה אהני למוספי שבת לא אהני.

(30) פנחס כח, טו. וישעיר עזים אֶתָּד לְחֻטָּאת ליהגה על-עֶלְת הַתִּמִּיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

רש"י ד"ה וישעיר עזים וגו'. כָּל שְׁעִירֵי הַמוֹסְפִין בְּאֵין לְכַפֵּר עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּמִסְכָּת שְׁבוּעוֹת (דף ט'), וְנִשְׁתַּנָּה שְׁעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "לֵה"; לְלִמְדָּה שֶׁמִּכְפָּר עַל שְׂאִין בּוֹ יָדִיעָה לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוֹף — שְׂאִין מִכִּיר בְּחֻטָּא אֱלֹא הִקְבִּ"ה בְּלִבְדִּי, וְשָׂאֵר הַשְּׁעִירִים לְמִדִּין מִמֶּנּוּ; וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגְנֵה,

אָמַר הִקְבִּ"ה הִבְיָאוּ כִּפְרָה עָלַי עַל שְׁמַעְטָתִי אֶת הַיָּרֵחַ (חולין ס'):

(36) שם מה עמוד א. וזהו ענין פלס פ"י שהוא המשקל של עץ ארוך ורצועות תלוין בראשו (שקורין בעזמין) ששם שוקלין את הדבר הניתן בו ואריכות וכובד העץ ומרחקו הוא המכריעו. וכך ע"י המרירות שבנפשו על ריחוקו מאת ה' אשר רחק ממנו בתכלית וע"י עקירת הרצון ממה שהיה תקוע בו בתחלה הוא מעורר את האהבה רבה העליונה שלמעלה מן הדעת.

(37) היום יום כה אלול. אדמו"ר [אדוננו מורנו ורבינו] הזקן סיפר: בהיותי במעזריטש שמעתי ממורי ורבי הה"מ [הרב המגיד] בשם מורו רבו הבעש"ט [הבעל שם טוב] נ"ע [נשמתו עדן]: החדש השביעי שהוא החדש הראשון לחדשי השנה, הקב"ה [הקדוש ברוך הוא] בעצמו מברכו בשבת מברכים שהוא השבת האחרון לחדש אלול, ובכח זה ישראל מברכים את החדשים י"א פעמים בשנה, כתיב אתם נצבים היום, דהיום קאי על ראש השנה שהוא יום הדין, וכמ"ש [וכמו שכתוב] ויהי היום גו' ותרגם והוה יום דינא רבא, ואתם נצבים קיימים ועומדים, והיינו שזוכים בדין, ובשבת שלפני ר"ה [ראש השנה] שהוא שבת האחרון לחדש אלול קוראין אז פרשת אתם נצבים, דזהו ברכתו של הקב"ה [הקדוש ברוך הוא], בשבת מברכים חדש השביעי שהוא המשובע והמשביע ברוב טוב לכל ישראל על כל השנה.

שה"ג. אלי' רבה סימן תקפ"ה ס"ה. [ה] [לבוש] ואין מברכין וכו'. כי הוא מבורך ועומד שבו אירע כמה דברים הגהות מיימוני:

(38) לקוטי שיחות חלק ט עמוד 184. פון דעם איז פארשטאנדיק, אַז אויך חודש תשרי, כאָטש הקב"ה בי עצמו מברכו, ווערט אָבער אויך די ברכה נמשך דורך אידן, דורך דעם וואָס אידן לייענען אין דעם שבת מברכים חדש השביעי" פרשת אתם נצבים. עיין שם.

לקוטי שיחות חלק טו עמוד 126. די הסברה אין דעם (בדרך אפשר) איז ע"ד הנ"ל: דער איד וואָס האָט געבעטן דעם רבי'נס ברכה איז דאָמאָלס, צוליב זיין מעמד ומצב רוחני, געווען ניט מוכשר צו באַקומען אַזאַ גרויסע ברכה ווי דער מצב האָט געפאָדערט - ער איז ניט געווען קיין כלי דערצו. און דאָס איז דער ביאור פון דעם רבי'נס זאָגן אים, אז ער קען אים ניט העלפן אָבער דורך הערן אָט די רייד פון רבי'ן, וואָס האָבן ביים אידן

גע'פועל'ט א צעבראכנקייט צוליב זיין ביטערן מצב און האָט אויסגעגאָסן זיין צעבראָכן האַרץ פֿאַר דעם אויבערשטן - דערמיט גופא איז ער געוואָרן ווי אַ נייע מציאות ובמילא אויך אַ כלי צו ברכתו של הקב"ה. דער אופן פון ביטוש ונזיפה וואָס זיין מכוון איז נישט צו מעורר ומגלה זיין ביי יענעם דעם אור הנשמה - ווארום אין זיין איצטיקן מצב איז ער קיין כלי נישט צו אור דקדושה - נאָר צו פֿאַרנעמען זיך מיט ברעכן זיין חומריות וגסות, איז שייך דוגמתו אויך ביי אַ נישט־אידן. דער חילוק איז נאָר: אַ איד, אין וועלכן מצב ער זאל זיך געפינען, האָט ער אַ נשמה, נפה"א... וואָס דערפֿאַר איז גם בשעת החטא איז ער רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות וכו'" - דעריבער איז די שבירה נאָר אין זיין חיצונית, וואָרום בפנימיות איז ער טוב אויך פֿאַר דער שבירה; און במילא איז די שבירת החומריות תכליתה צו גורם זיין עס זאָל נתגלה ווערן די פנימיות וועלכע איז שוין דאָ ביי אים. משא"כ ביי אַ נישט־אידן, וואָס ער האָט נישט קיין נפה"א, קען די שבירה ביי אים אויפטאָן נאָר אַ יכולת" צו דערגרייכן די דרגא אין רוחניות צו וועלכער אַ נישט־איד האָט אַ שייכות.

(39) מכילתא יתרו כ, א. "לאמר. "מלמד שהיו אומרים על הן הן, וְעַל לָאו 'לָאו'. דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: עַל הָן הָן, וְעַל לָאו 'הָן'.

לקוטי שיחות חלק ו עמוד 119. דעריבער איז די מכילתא מפרש אַז דא איז דער טייטש פון לאמר": צוי ריקזאָגן, ענטפערן, אַז אויף יעדער דיבור האָבן די אידן צוריק געענטפערט אַז זיי וועלן אויספאלגן וואָס דער דיבור פֿאַדערט פון זיי. און בנוגע דעם אופן, ווי אַזוי די אידן האָבן אַרויסגעזאגט זייער קבלה ווערט געבראַכט אין דער מכילתא צוויי דיעות: ר' ישמעאל זאגט שהיו אומי רים על הן הן ועל לאו לאו - אז אויף די דברות וואָס זיינען אין סוג פון קום ועשה" (הן) האָבן די אידן געענטפערט הן, אַז זיי וועלן טאָן : און אויף די דברות וואָס האָבן אַני געזאגט נישט צו טאָן (לאו), האָבן די אידן געענטפערט לאו, אַז זיי וועלן נישט טאָן וואָס דער אויבערשטער האָט פֿאַרבאָטן. ר' עקיבא אָבער זאָגט, אַז די אידן האָבן געענטפערט על הן הן ועל לאו הן, אַז אויף אַלע דברות - סיי אויף די דברות פון הן (עשה) סיי אויף די דברות פון לאו (לא תעשה) - האָבן זיי געענטפערט דעם זעלבן לשון הן, מיינענדיק דערמיט אַז זיי וועלן אויספירן דעם ציווי ה' - יעדן לפי ענינו. איז נישט מובן, וואָס איז דער אינהאַלט פון זייער פלוגתא: וואָס פאר אַן

אוי טערשייד קען דאָ זיין צי דער ענטפער איז בלשון שלילה: לאו" (אַז זיי וועלן נישט עובר זיין אויפן איסור) אָדער בלשון חיוב: הן" (אַז זיי וועלן מקיים זיין דעם ציווי, ובכן: נישט טאָן קיין איסור) - דער מכוון פון ביידע מיני ענטפערס איז דאָך, לכאורה, דער זעלבער? נאָך אַ פלוגתא איז דא צווישן די זעלבע תנאים (ר' ישמעאל און ר' עקיבא) - און אויך בשייכות דעם ענין פון מתן תורה : אויפן פסוק וכל העם רואים את הקולות: זאָגט ר' ישמעאל רואין הנראה ושומעין הנשמע - אַז דער וואָרט רואים באציט זיך נישט צום וואָרט קולות, נאָר צו לפידים וואָס שטייט ווייטער אין פסוק; דאָקעגן די קולות וואָס זיינען אַ דבר הנשמע, האָבן טאָקע די אידן געהערט (און נישט געזען). ר' עקיבא אָבער זאָגט: רואין (הנשמע) ושומעין הנראה - אַז די קולות וואָס זיינען בטבע אַ דבר נשמע, האָבן זיי געזען ; און די לפידים וואָס זיינען אַ זאך פון נראה האָבן זיי געהערט. ס'איז דאָך ידועי דער כלל לא עביד קוב"ה ניסא למגנא און וויבאלד - אַזוי מוז מען דאָך זאָגן, אַז דער נס פון רואין את הנשמע ושומעין את הנאה" (לפי שיטת ר"ע) איז געווען נישט קיין דבר נוסף צום ענין פון מ"ת וואָרום דאָן וואָלט עס געווען ניסא למגנא, נאָר דאָס איז געווען אַ נס וואָס איז אַ טייל פון דעם ענין פון מ"ת: מ"ת דערהויבט אידן צו די העכי סטע מדריגות - און אַלס אַ טייל און תוצאה פון דעם תכלית העילוי איז, לדעת ר"ע, רואין את הנשמע ושומעין את הנראה. און אַזוי מוז מען אויך זאָגן בשיטת ר"י, אַז לפי פירוש איז (וויבאלד דער פסוק איז דאָס מודיע בקשר מיט מ"ת - אַז) באַ דעם תכלית העילוי פון מ"ת איז אַלס אַ טייל דערפון און אַ תוצאה דווקא דער אופן פון רואין את הנראה ושומעין את הנשמע" - צו דעם אופן הגילוי האָבן די אידן זוכה געווען ביי מ"ת. ולכאורה דאָס איז דאָך דער סדר בטבע !? וויבאלד אַז די צוויי פלוגתות הנ"ל זיינען צווישן די זעלבע צוויי תני אים, און אין זעלבן ענין - מתן תורה לייגט זיך בשכל צו זאָגן, אַז ביידע דעות זיינען תלוי זה בזה און אַז די בעלי הפלוגתא גייען לשיטתם: לויט דער שיטה פון רואין את הנראה ושומעין עין את הנשמע, דאָרף מען זאָגן אַז זיי האָבן געענטפערט על הן הן ועל לאו לאו"; און לויט דער שיטה פון רואין (את הנשמע) ושומעין את הנראה" מוז אויסקומען אַז זיי האָבן גע" ענטפערט על הן הן ועל לאו הן.

הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים חלק ב עמוד תסה. יתירה מהנ"ל מצינו בשיטת ר"י ור"ע, שפלוגתתם אם המצות שוות הן או לאו, היא לא רק

במצות שהן טפל כו', אלא בכל המצות בנוגע לגדרם הכללי. שנינו במכילתא עה"פ (יתרו כ, א) וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר: ר"י אומר מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו, ר"ע אומר על הן הן ועל לאו הן. והיינו אשר - ועשיתם שיטת ר"י היא, שגדרה הכללי של כל מצוה הוא אותם, זה שהאדם מקיים המצוה. ומכיון שהקיום דמ"ע הוא באופן של קום ועשה" (חיוב") והקיום דמל"ת הוא באופן של לא תעשה" (שלילה), לכן הגדר דמ"ע הוא הן" והגדר דמל"ת הוא לאו" - על הן הן ועל לאו לאו; ושיטת ר"ע היא, שגדר המצות הוא לא עשייתו של האדם, כ"א - זה שאמרת ונעשה רצוני" זי, שע"י עשייתו נעשה ונתקיים ציווי הקב"ה. ולכן סובר שגם על לאו" היו עונין הן", כי הגדר הכללי דמל"ת הוא ג"כ (לא זה שהאדם מונע את עצמו מלעשות, תנועה דשלילה", כ"א) קיום ציווי הקב"ה - הן". בסגנון אחר קצת: שיטת ר"י היא, שגדר הכללי דהמצות הוא כמו שהן מצד האדם שנצטוה, ומכיון שבקיום המצות של האדם, קיום המ"ע הוא ע"י שעושה אותן וקיום המל"ת הוא ע"י שאינו עובר עליהן, לכן ס"ל שגדר המ"ע הוא הן" וגדר מצות ל"ת הוא לאו", ושיטת ר"ע היא, שגדר הכללי של המצות הוא כמו שהן מצד המצוה (צ' פתוחה) - הקב"ה, ומכיון שגם ענינם של מצות ל"ת הוא זה שהן ציווי הקב"ה - והרי ציווי הו"ע של חיוב", לכן סובר שגדר מצות ל"ת הוא ג"כ הן". פלוגתא הנ"ל (בנוגע למענה בנ"י בעת מ"ת), היא דוגמת הפלוגתא דר"י ור"ע (ג"כ במ"ת) בפירוש וכל העם רואים את הקולות" (יתרו כ טו. מכילתא שם): ר"י אומר רואין הנראה ושומעין הנשמע, ר"ע אומר רואין את הנשמע ושומעין את הנראה. והביאור בזה: ההפרש שבין ראי' לשמיעה הוא רק מצד האדם, אבל מצד הקב"ה מקור (ובורא) כל הכחות - כל ההרגשות מתחברים אל מקום אחד" (ראה ראב"ע יתרו שם). ולכן, ר"י שסובר שגדר המצות הוא עשיית האדם (ואופן עשייתו), ס"ל שהענינים דמ"ת היו באופן כמו שהם מצד האדם, רואין הנראה ושומעין הנשמע. משא"כ ר"ע שסובר שגדר המצות הוא (קיום) ציווי הקב"ה, ס"ל שהענינים דמ"ת היו כמו שהם מצד הקב"ה רואין הנשמע ושומעין הנראה", דמקרא כפשוטו - רואין את הקולות (וממילא נשמע גם החידוש דשומעין את הנראה). השייכות של הפלוגתא דר"י ור"ע בנוגע לגדר המצות, לפלוגתתם בנוגע לחשיבות המצות (דלעיל סעיף יו"ד): החילוק שבין מצוה אחת לשני, הוא בנוגע להאדם המקיים אותה שכרה וכו'. אבל מצד זה שהמצות הן ציווי הקב"ה הרי

מטבע ברכות כל המצות אחד הוא אשר קדשנו במצותיו וצונו", כי מצד (רצון) הקב"ה לא שייך לחלק ביניהן. ולכן לשיטת ר"י שגדר המצות הוא עשיית האדם יש חילוק בהמצות כו'. משא"כ לשיטת ר"ע שגדר המצות הוא ציווי הקב"ה - כל המצות שוות הן (לבד החילוקים שנתפרשו בקרא וכו').

(40) תוס' שבת יב עמוד ב ד"ה שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי - לבד מגבריאלי כדאמר בסוטה בריש אלו נאמרין (סוטה דף לג.) דאמר מר בא גבריאלי ולמדו שבעים לשונות ליוסף ותימה דאפ"ל מחשבה שבלב כל אדם יודעים ולשון ארמי אין יודעים:

גליון הש"ס שם. שם ד"ה שאין אפילו מחשבה. ועי' בס' משכיל לדוד להרב מהר"ם פאדווה על פירש"י בתורה פ' וירא ד"ה וירא בשם משנת חכמים למהר"ם חאגיז ז"ל:

משכיל לדוד הנ"ל וירא פרק יח, ב ד"ה וירא מהו וירא וכו' ההרגש שמבחוץ הוא דק' בלישנא דקרא דלא כתיב מהו ראייה זו דבשלמא בוירא ראשון ל"ק דה"ק וירא והנה ג' אנשים אבל וירא תניינא ק' מה ראה הול"ל ויראם מש"ה קאמר רש"י אדרב' אם הכוונה כפשוטה טפי תקשי מהו וירא וירא ב' פעמי' א"ו דוירא תניינ' אינו כפשוטו אלא ר"ל שנסתכל והבין דבר אחר ומ"ש רש"י ואף על פי שיודעין היו וכולי כלומר דמסתמא היו אומדים דעתו דוודאי יצא לקראתם שהרי כל עצמו לזה היה מבקש ולא על חנם היה יושב בפתח האוהל אלא להכניס האורחים דאל"כ מנא ידעי הרי המלאכים אינם יודעים מה שבלבו של אדם דכתיב בוחן לבות ה' ואין עוד מלבדו ושוב ראיתי לרבותינו בעלי התו' בפ"ק דשבת דכתבו בפשיטות דמלאכי השרת יודעים מחשבה שבלב האדם ע"ש ואברא דקשה מכמה קראי דמוכח דלאו הכי כדאמרן מיהא מצאתי בס' משנת חכמים למהר"ם חאגיז ז"ל שחילק שם שבעוד שהמחשבה בכליות אין יודע בה אלא הקב"ה אבל כשהיא נתונה בלב הרי היא כאילו יצאה לחוץ ויודעים אותה מלה"ש ע"ש ולפי' זה א"צ למה שכתבנו הן אמת שק' הדבר דקרא כתיב בוחן לבות וכליות אלהים צדיק ומקרא אחד אומר בוחן לבות ה' הרי בהדיא דאפילו המחשבה בלב אין יודעה אלא השי"ת וצ"ע:

(41) צוואת הריב"ש ג. וכל האדם צריך לעבוד השי"ת בכל כחו שהכל הוא צורך מפני שהשי"ת רוצה שיעבדו אותו בכל האופנים.

(42) שם. והכוונה כי לפעמים אדם הולך ומדבר עם ב"א ואז אינו יכול ללמוד וצריך להיות דבוק בהש"י וליחד יחודים. וכן כשהאדם הולך בדרך ואינו יכול להתפלל וללמוד כדרכו וצריך לעבוד אותו באופנים אחרים.

אשר לדמיון זה קטור כי מי יודע מי פהס סקטור זס; (ז) ועם סכית סכית פוסט' לפי דעה סבן חול גלס לו רז זס סכית או חזי בדעות נכסס אך סלל זס מכוור צמיצ ובכל סכיר אך כאל לא סייך זס כלל דפיז לייך סכי פדים כסרים וככוור צידס' זסס וגס סספינס אשר בכל רגע סוס סירות עליות וככו סך דיחס ריט גלותח דיעמות ופיט נכענין צמים ונרעניט סחילק על סס סכילל כי בכל סחנס וסחנס סחלפטי וסכי אזלי וסכי סחו וסכי כלל זס לבדר בידור נכוור וסכילל זסס ולפי סנרסס סול עסיין עולח צפועק נפולא צמיכורים סעלסטים אשר מוס קבססן חזי זסס וסוכ יסן לנו יסייט כוסייט וסנס טובס וסכס לקכל איסס לסוס סחונות ציסיכ וגס נזס לסולח סל סעיד ססססס גדר איצ וסרי סידוע כ"ר יידיו עז יוסק רכ דפס סכיל.

סימן קא

ש א ל דה

[עורב להגיל]

(ה) סחסיכ רכנו ז"ל סקיין צכלל גרעון וסרמכים כלל יסד וסחיל לא ק' סוכ קיסיסו על סוס' צימ סכיל; (ז) לבסר לו כוסס עסיכ רכנו ז"ל סייך ג"כ גרעון סף סל סרון סכרסס צספר לסדמים לא סחיי סלל צקידוסין יסל לכסר לספך וסל כוסס רכנו ז"ל על סירס' — וסל לא סיירי דס צכסס וססר ססעדר נקנס צו וסל סיירי סגרעון; (ג) כוסל סוד לבקס לספס סל סכך ססיסססס סכיל דסל סססינס צלל יס וסל ספסר לסוס סרס לסוכ כססינס צלמי סס סגוצר יסול לסחלסס לסויולו כיוגית (לסדקס) וסכס סגוצר ספיר, כסל לא יגיד, סססדר יודעל סכיל סססינס ססססר טוסיו סין לך סיססר גידול מוס וסייכ יס לסו דין ססללים ססיכ כפל לייס; (ד) רל סססל רסית סכיו סלמיס סכנו ז"ל ססר זסס — יס כאל ססללים ולירך ססימיס מוצססיס גוליס לססות זס לסייחן מוצסס צימסר לססיר ססס זז לססלל לכסילס; (ס) לסס כ' רכנו ז"ל סלל סחנס סססללים סלל צסלדי יסיעת סגוצר סין יולל וסין צל; (ו) נקס לבסר ססיכ לו רכיו ז"ל ססירות מליות וככו סך דיחס ריט גלותח — סלל קייל סס דכלל סוסוקו ב' יוסק צן סססון כרכל דלל סייסיין וסף צסירות מליות לא סייסיין; (ז) נקס לכסר לו מקוס סירס' דנסי' ב' פדים כסרים צסגונס גס לסלר סקנס ר"ג סוק; (ח) מדיס כי סכייט סכ' מיוס ד' ב' דריח סלול מלוצין, ספני סכסכס סיו סלועיס וסקססרו סחורי סססינס וסוכס סס סול ססס סקר וכוכ וסכססו צכסס וסמרסס אך לא כמרר וסכל לייט סיי סיו סלועיס סרוב ספלסולים סססוק לסקוס סחרי ססללי דף סיו סיו סלמיס צססינס וספס קסרו צססינס לא ננע סוס דבר צסיו וסס זסס לסקר סס סיי מלסס למיי וסס סחון למיס וסכל כססר סעיד ססר רסלי ילסח מנסס ספלסר סד על ספסר סידועל סילססר וכל סגסי סססינס רלל ססנע לייט נייס ונקס צייס קסר לסססינס לספך סססיס מיוסססן וססכ צספך סיי ססס רססו ססר על סססינס צסניס סלמיס רכ למיו סיימיס נכסל לוכן צס

וסלסס וסחיל לא ססס מלללים ולירך סיימיס לסייחן מוצסס צימסר ולסרמכים דלל צסיין צסללים ססיס כדי ססיכ וסוד קילות לסקל צדרכנן צמללים; (ס) סייך "לסלסר" גס צסך דף קיירי צימסס סנרסס סלל ריל סייכ וסיד כסך דף קיירי כעוצרל דייגלל ססס ססס צססס' איכ גס ללסר דף קיירי ר"ל צססס ור"ל דחיוסו סוך סססס; (י) צסיס רכנו ז"ל לקייס סגירסל ססססס צמססס צמסיס סס"ג י"ב ססות מוססרות סייך מייך ו"ל לכסללים דברי ססוסס' סס דברי ססססס, וק' דכרי סכייט צרסייל וס' מוסכב ב' ססרעניס ז"ל דסס דברי ססיסס' מקויו ססססס; (יב) מלס ללסר סלל סול ככו "על ססר" וכיוו כלוחס זמן ולספך ען לססר זמן וכמסיכ רכנו ז"ל מסיין דף כ"; (יג) סס ככיס דכרי לסרס דברי ססיס' לסרמכים ריט נזיר "נזיר ססססן סססל ככו נזירות ססססן" צלסון זס מוסס סלססו נזיר עולס סיי נזיר סססל לעולס ספסר סיי, מולר נוסק סססס סס עלס סכיי לכוסק על סס סססר סין זס עדרכי לססון וקמיל סססל סס סססרס וככו נזירות וסל נזיר ססססן צקילור וסכונס לנזירות סססס; (יד) רסיי עסיס ס' סלזיו כי דור פקס כ' וצלסון ססססס מולסס סססיס עקוסות ועקוסות — זולי זס סיוו מוססססל מנקס לסודיע סמקוס סיי זס.

ת ש ו ב דה

עסיכ וסרר יוס סנורל יסיכ סלליד גססיי יוסל דכיי סססל ר"ל סססל דעלכל סכל דרסענל לייט סססן ר"ל מליות סססר דוס סססן וסלל צלל מליות לא כסייט סרעניס כסמר סססר רכ סכול ככרל ככונת עסן וסס כ"מ צין ריט סרלסון וצין סכיי לסנס סכסס כסמר סיוצ דכרלסון נכסכ רכ לבדר סיללל סלל צסייט נכסכ לסליות צסייט וסס סנדר דיסיכ גבי סעיר עז' דסייו ללוק זס סיי סססיס וסססר וכן לוס יסיכ זס מליות לא ססדר צלכד וכן עעלס ססן סוס מליות לא סכסר כסייט סייס' יוסל סיי זסס רכ צסלר קסורס סלל לסני ולפסיס סוס זס מליות גסור סס קסורס צלמי דולל סכרס כעוצרל צספרי וסס גדר נזיר סס זס ססר סו מליות וסיל גדר זכר ונקנס וככו צירס' נזיר ריל עקכל וסססייט וככו קודס נסייט סל סוס"ר כעוצרל כעוצרל ככייט וערכין דיו סרלטיין סס גדר סיוסר גכרל וססלל וסיי צין נזיר וסוס ג"כ גדר סקסס ס' נזיר דף ד' ודף ס' ופ' דף מ"ז פיל ריל וסכין וכסס כוס ולכך י"ב גס כל יסל כיווימס כדריס ונזיר ככיי דוס פני גוריס ופ' צרפיל צרלסס וסיי ודף ב' פייך ודף לייט ככיי ופ' כיווימס דף קיין גבי נזיר צכסס וססורס דף י"ד פייך וכיי כוס וכן גדר יסיכ נעסס עיי כיד וסליר עקלס ועכסר עלנו וסלסס צנוסס כרעניס צייסיכ כחלקן נוסס צסלילס סכרסס פ' יוסל דף פייך פייך גרסיי וסססס' עסוס דלין סוססיין צססיס פ' גרסס דף עייך וסססיס קיד וקייין פייך וכיי כוס סיי סוס מליות ססס וסר קודס וקלס וסס כיי צין כיי סיי צו קרננות סוס קודס וקודס וסלליכ גבי ססססן ופ' ססייט דף י"ב ודף י"ב וסססיס

ל

הלכות ימים הנוראים

ובעוד יום וכן נהג מהר"ל. מאחר דאמר' הכל כמנהג המדינה ונהרג ונהרג ופשיט' .
ואם מקום יספיק לקבץ שם כל הנכרות דים בגדול אין מספיק ונבחר כל מנהגי מדינה
ומדינה. לכן עזבתי' ופוק חזי מאי עמא דבר ובפרט הימים האלו משמחין במקלח וקל
למלא בכל מקום הסדר. מנהג הוא בכל חפוצי ישראל לאתחולי בתקיעת שופר משכנעם

(מהר"ל) מנהג כשר לתקוע מר"ח אלול כדי לערבב השקט .
ואין יודע מתי סדין ויקערג. לכן אין חוקעין בערב רחש
השנה כי אז ימים סבור השקט. סיו: סדין עבר. מנהג
הוא שמוסקים מלקוע שלש ימים קודם ר"ה. וכן פס
שמחילין הסורס בכראשית בשמחה הסורס מעתה זס שלא
יכוין מתי תחית סנס ונא ידע לקערג. ומס שמחילין
לכל חות קודם עמוד השחר משום דאמר' פ"ק דע"ז אשר
הקב"ס שט ב"ה עולמות בלילה וישלם שעות אחרות
בבוקר שט בעולם הוא שנה' אליך ה' שועתי ובבקר טפליתי
הקדמך עכ"ל :

אלול. ודרש מהר"י סג"ל דאז אין מתחילין
לתקוע בהכנסת ר"ה בערב אך בשחרית
יום ראשון של ר"ה משום דמאותו יום עד
יום הכפורים מ' יום. כנגד מ' יום ששהה
מרי"ה בחר לקבל לוחות האחרונות
ומרי"ה בהשכמת הבקר עלה כמו שנאמר
בסדר כי תשא ועלית בבקר והוא היום ר"ה

אלול וכן פרש"י שם ג"כ וירד ביום הכפורים להודיע לישראל שנתכפר עון העגל .
וע"ד זה בא"ח. ודרש מהר"ל טעם התקיעה משכנעם אלול. כדאמרין משכנעם אלול
מרבין בחשובה. וסמך לדבר ומל ה' "אח"ל לבבך "ואח"ל לבב זרעך ר"ח אלול. ולקך
חוקעין להזהיר ולהזריז העם לחשובה. משל למלך כשבא לאור על עיר וכן האופה על
התגדל כשרואה חיילות באים על עיר דרכם להריע לתקוע להזהיר העם שיכו עומדים
על משמרחם. וכן בא"ח. שאלו מקמי מהר"ש על חבורה סדרים בעיר ישוב אם
יכולין לכיף זה את זה להשאר במקומו כדי להשלים מנין עשרה להתפלל בליבור אז
לפעמך אחר תחתיו ומ"ס מהר"ס ע"ה דכופין בראש השנה אם בשאר השנה מני כופין .
והשיב מהר"ש דדוקא בימים הנוראים בלבד כופין דאז אורח כל ארעא להתפלל במנין
עשרה. אבל בשאר ימות השנה רגילים להתפלל יחידים אין כופין לא להשאר ולא
לפעמך אחר תחתיו. (סדר הסליחות מעתי מלכות דהכל בסדר המדינה משנין) :
מהר"י סג"ל דרש טעם הימים דמתענין קודם ראש השנה משום דלעולם אנו מחוייבין
להתענות לכל הפחות עשרת ימי חשונה קודם י"ב. ומן ראש השנה ואילך לא תמלא
דמתענין כי אם ששה דהסר מינייהו ב' ימי ר"ה ועי"כ ושבתי להסי חיקמו להתענות קודם
ר"ה להשלים. ולעולם אין פוחחין מן ארבע ימים אחת ארבע הנו' לכן כדאיקלע
ר"ה ביום ז"ל או נ"ד אז מקדימין להתענות ביום א' בשבוע שקודם השבוע שחל ר"ה
בחוכה. וכן בא"ח. דרש מהר"י סג"ל כשמחנין יזהרו שלא יאכלו ולא ישתו הלילה
דקודם התענית כ"א בהשכמה כל כך שברור לו שעדיין עמוד השחר לא עלה וכן בערב
ר"ה שדרך הצערים והבחולות לאכול קודם עלות השחר יזהרו במאד שיהא עדיין
לילה. אכן שבע ראשונה דסליחות דימי המראים אין נכון שיאכלו בדרך אשר זקנים
וזקנות קשה עליהם עושים. כי רוב פעמים כשמחנימין באותה שבע לסליחות כבר
עמוד השחר דהא רגע קמיה הוא ומי יוכל לעמוד עליו. והרואה לאכול בהשכמה עוב
הוא שיתנה מקודם כי איחא דיעות בדין זה אם מותר אם לא ובתנאי זה מוליא נפשי'
מפלונתא. אמר"ל דאין להתענות בשבת דחוק עשרת ימי חשונה ובשני ימים דר"ה
ואית ביה פלוגתא דרבוותא מ"מ המהקנא דאין לורך הואיל ואיתקש לפ"ו דשבע
בארבע ראשי השנים. ואמרין ע"ו דשבע שחל ביום ז"ה שקבעו בהן ליבור תעמים
דחה התענית מפניו. ואף ע"פ שהמסקנא דאין מתענין בר"ה מ"מ כתב בספר אגודס
שאין למלאות גרום ביותר שלא יבא לידי קלות ראש. וכשחל ר"ה בשבת כ"ע לא פליגי
דאין מתענין שלא לבעל עונג שבת. מהר"ל היה מתענה ביום שני דר"ה בכל שנה
ושנה. כי פעם אחת התענה בו תענית חלוס ואמר שכן קבלה בידו מרבותיו שכל
מי שמחנה חלוס פעם אחת בר"ה לריך להתענות אותו היום כל ימיו. אמר מהר"ל
דאין חייבים להשלים התענית בערב ר"ה. וכ"כ חשונה רב האי גאון דגם תענית

דעשרת

ה 7